

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Sabina Musilová

Realizace výtvarné řady v hodinách výtvarné
výchovy na 1. stupni ZŠ. Téma: Textil

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci .....

.....

podpis studenta

Poděkování

Děkuji Mgr. Monice Dokoupilové za pomoc a cenné rady při zpracování diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1 Textilní tvorba	7
1.1 Historie.....	8
1.2 Funkce textilu	8
1.3 Textilní materiály.....	9
1.3.1 Textilní vlákna a životní prostředí:	10
1.4 Textilní techniky	12
1.4.1 Další techniky a činnosti	15
2 Významné osobnosti textilní tvorby	17
2.1 Zahraniční autoři textilní tvorby	17
2.2 Čeští autoři textilní tvorby	23
3 Charakteristika dětského výtvarného projevu	27
3.1 Hodnocení a chápání výtvarných prací žáků	28
3.2 Charakteristika mladšího školního věku.....	28
4 Výtvarné řady	30
4.1 Příprava výtvarné řady.....	31
5 Výtvarná výchova v RVP	33
5.1 Výtvarná výchova	34
6 Praktická část	35
6.1 Příprava č. 1 – Seznamujeme s textilem	37
6.3 Příprava č. 3 – Malujeme textilem.....	49
6.4 Příprava č. 4 – Pohádkové postavičky	56
6.5 Příprava č. 5 – Malujeme na textil	62
6.6 Příprava č. 6 – Módní návrháři	68
Závěr	74
7 Anotace	76
8 Seznam použité literatury	77
9 Seznam obrázků	79

10 Přílohy	80
-------------------------	-----------

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá možnostmi práce s textilem na prvním stupni základních škol. Hlavním cílem této práce je přiblížit žákům, jak pracovat s textilním materiálem jako nástrojem ve výtvarné výchově a vytvořit pro žáky příležitosti práce s textilem a dále vyzkoušet si další výtvarné techniky, se kterými se doposud nesetkali.

Pomocí výtvarné řady, se žáci seznámí se základní strukturou textilních materiálů a prací s nimi. Pomocí výtvarné řady a v ní zahrnutých činnostech se seznámí s textilem od základního vlákna, tkaní, přes možnosti barvení textilu až po zkoušku výroby vlastního oděvu. V rámci prací s textilem se pokusím žákům předat nové a zajímavé informace o textilu, textilní tvorbě a výrobě textilu, dále o umělcích textilní výtvarné tvorby a jejich dílech. Dalším z cílů této práce je rozvoj fantazie, představivosti, estetického a smyslového cítění žáků, celkového vnímání výtvarné tvorby a také rozvoj a podpora spolupráce ve třídě.

Téma textil jsem si pro diplomovou práci vybrala zejména proto, že při práci s ním mohu využít široké spektrum výtvarných činností a technik. Také se domnívám, že se s textilem jako výtvarným materiálem na základních školách příliš často neworkuje a pro žáky bude práce s textilem něco nového, zajímavého, obohacujícího a motivujícího.

1 Textilní tvorba

Textilní materiály nás provází od našeho narození až do naší smrti. Textil nás doslova obklopuje, a proto jej vnímáme několika smysly. Zrakem vnímáme barvy a vzory, vybíráme si takové, které se nám líbí a udělají na nás dojem. Hmat je velmi důležitý, neboť každá textilie má svoji strukturu a pomocí hmatu tuto strukturu zakoušíme. Dokážeme si ji rovněž zapamatovat. Tento prožitek máme poté již navždy spojen už jen s názvem textilie. Textilní materiály mají rovněž svoji specifickou vůni. Tyto materiály se k nám naneštěstí dostanou již zpracované a svoji specifickou vůni ztrácí. Často tak dáváme textiliím specifickou vůni sami a ty ji ochotně přijímají – každý z nás má jistě rád vůni čerstvě vypraného prádla. A v neposlední řadě mají některé textilie specifický zvuk, který je pro ně charakteristický.¹

Jak již bylo zmíněno, tak textil je materiál, se kterým se setkáváme velmi často. Je to užitečný materiál, který nalezneme v našich domovech nejen jako ozdobný prvek, ale také nás obléká a ochraňuje. Textil je materiál nejen praktický, ale také estetický, což můžeme vidět právě při výtvarné tvorbě. Při práci s textilem můžeme využít nejrůznější tradiční zhotovovací techniky, ale i techniky výzdobné.²

Při seznamování s textilem začínáme velmi jednoduše – pomocí vlákna, které můžeme různě kroutit, splétat, uzlovat, motat a namotávat. S vláknem pracujeme pouze pomocí rukou. Při práci s textilem můžeme využít například postup pletení a tkaní a dále můžeme využít techniku batikování, potiskování, nebo barvení.³

Textilie na nás promlouvají svoji vlastní řečí, něco nám sdělují například pomocí typu textilního materiálu, zpracování, barevnosti. Tyto výrazové prostředky textilu se objeví, když s textilním materiálem začneme pracovat, ručně splétat, tvarovat, nebo barvit. Výtvarník se často textilní tvorbou touží vyjádřit k nějaké aktuální situaci a vznikají tak stále nové výrazové prostředky. Objevují se a vymýšlí nové tvary, barvy, formy, proporce či technologie.⁴

---

¹ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S. 10, 11

² NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knižka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466. S. 152

³ Tamtéž S. 152

⁴ KYBAL, Antonín. *O textilním výtvarném projevu: [učebnice pro studijní obor výtvarné zpracování textilií a studijní zaměření modelářství a návrhářství oděvů]*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Učebnice odborných a středních odborných škol. S. 5, 6, 9

1.1 Historie

S výrobou textilií se můžeme setkat již ve starověku. Pozůstatky stávků a pomůcek pro tkání nacházíme ve starověkých hrobech, které dokazují existenci textilií. Egypťané dobře znali rostliny a jejich vlastnosti, které využívaly především ženy v tkalcovských dílnách, a jejich existenci nám dokazují také nástěnné malby. Jako první byly využívány vodorovné dřevěné stavy, které byly nahrazeny svislými a širšími a tvořily tak čtverec. Tkaní na tomto stavu bylo pohodlnější, protože že se na něm tkalo od spodu nahoru a ženy u něj mohly pracovat v sedě. V Řecku se používal stav s hliněným závažím, na kterém se tkalo odshora dolů.⁵

K výrobě tkanin se používaly přírodní materiály – rostliny – nejčastěji len a konopí, a živočišné materiály – ovčí srst. Nejvíce se tvořilo právě ze lnu, který se snadno pěstoval. Vymýšlely se nové technologie a postupy. Ze lnu dokázali tkalci vytvořit tkaninu různé jemnosti a průsvitnosti – látka nejvíce lehká a průsvitná byla považována za nejdražší. O výrobu tkanin a veškerou práci s tím spojenou se staraly především ženy, a to nejen ženy prosté ale i vznešené. Ženy se staraly o pěstování rostlin, zpracování vlny, tkaly a předly. Výroba textilie byla považována za umění, když žena vyrobila textilií, pak byla považována za trpělivou, pracovitou, pečlivou a zručnou.⁶

Ve středověku se tkalo především plátno ze lnu a tkalci dokázali vytvořit plátno které bylo různé svou tloušťkou, hustotou i vazbou. Pláteníci vyráběli plátno na ručním stavu, poté jej bělili. Výroba lněné textilie obsahovala velké množství kroků a vznikala tak nová řemesla. Len si díky svým vlastnostem uchoval svoji pozici vyhledávaného materiálu dodnes. Kromě zpracování rostlin se zpracovávala také vlna, a vzniklo tak soukenictví, které se zabývalo korekcí vlněných tkanin. Vzniklo také valchování, které se zabývalo plstí. Vlna se nechávala buď ve své přirozené barvě, nebo se barvila přírodními barvami – černá a modrá nebo barvami barevnými – tuto práci měli na starosti černobarvíři a krásnobarvíři.⁷

1.2 Funkce textilu

- a) *Klimatická funkce* – textil chrání naše tělo před klimatickými podmínkami. Dokáže nás ochránit před deštěm, větrem, sluncem, i chladem. Svými specifickými

---

⁵ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S. 22, 23

⁶ Tamtéž S. 24

⁷ Tamtéž. S. 26, 27

vlastnostmi dokáže, že je naše tělo v tepelné „pohodě“ a dokáže nás ochránit před velkým vedrem i třesnutým mrazem.

- b) *Reprezentační funkce* – tato funkce se ukazovala již v dávných dobách. Oděvy z drahých materiálů vyšívaných zlatými a stříbrnými nitěmi, zdobené perlami nebo drahými kameny byly ukázkou bohatství jejich majitele. Luxusní materiály si totiž nemohl dovolit každý, a byly tak ukazatelem postavení člověka ve společnosti. V mnohem menší míře přetrvává reprezentační funkce šatů do dnes.
- c) *Sociální funkce* – V dřívější dobách jsme mohli podle určitého oděvu začlenit člověka k určité národnosti, dokonce i k určitému regionu – oděvy měly specifické vzory, barvy, nebo typ materiálu. Pomocí oděvu se také odlišovali lidé různého postavení ve společnosti. I v dnešní době můžeme podle oděvu poznat například etnikum člověka, kdy například oděv muslimské ženy a ženy Evropany se jistě liší. Typické pro naše kraje stále ještě jsou lidové kroje, které prozrazují nejen z jakého kraje žena pochází, ale zda je například již vdaná.
- d) *Estetická funkce* – to jaký druh, barvu či vzor textilu si vybereme záleží pouze na nás. Výběr není ovlivněn pouze cenou či výrobou, ale vybíráme ho hlavně proto, že se nám líbí. Textil využíváme i jako dekorační materiál do našich bytů a vytváří tak příjemnou atmosféru.⁸

Dříve měli lidé k textilu hlubší vztah, neboť si často oblečení vyráběli ručně sami a oděv měl reprezentační funkci. Dnes již se sériově vyráběné textilie rychle obměňují. Nošení oděvů mělo také svá pravidla a omezení například ve Francii platil zákon, který jednotlivým vrstvám určoval, z jakého materiálu a kolik oděvů mohou mít lidé v různých společenských vrstvách. I dnes existují určitá pravidla pro nošení oděvu – čím vyšší je společenské postavení, tím více pravidel musí člověk dodržovat.⁹

1.3 Textilní materiály

Textilní vlákna dělíme na:

- a) *Přírodní vlákna*, která členíme na organická a anorganická. Organická jsou rostlinného a živočišného původu. Anorganická jsou vytvářena z látek minerálního původu.¹⁰

---

⁸ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S 14–19

⁹ Tamtéž S. 16, 17

¹⁰ HLADÍK, Vladimír, Zdeněk MIKLAS a Tomáš KOZEL. *Textilní materiály: učebnice pro 1. ročník středních průmyslových škol textilních, studijní obory 31-21-6 Přádelnictví, 31-22-6 Tkalcovství, 31-23-6 Pletařství a 31-*

Přírodní vlákna se používají již tisíce let, vyrábí se mechanickým způsobem. U nás se nejdříve zpracovávala vlněná a lněná vlákna, následně hedvábí a až poté bavlna.¹¹

- b) *Chemická vlákna* jsou vlákna vyrobená ze syntetických a přírodních polymerů, která se vyrábí za pomoci chemické technologie. Nejdůležitější jsou vlákna celulózová (příze a viskózové hedvábí).
- c) *Hutnická vlákna* jsou vyrobena hutnickou technologií z anorganických látek. Vyrábí se z kovů a nekovů, pro textilní průmysl nemají tak velký význam. Skelné hedvábí se používá na tkaniny pro technický a elektrotechnický průmysl a kovová vlákna se používají k dekorování látek.¹²

1.3.1 Textilní vlákna a životní prostředí:

Přírodní vlákna šetří životní prostředí. Jejich přednostmi jsou obnovitelnost a příjemnost na dotek. Hlavními nedostatky jsou velké množství odpadu, které vzniká ještě před samotnou výrobou oděvu, vysoká spotřeba chemických prostředků a vysoká spotřeba vody. Výroba chemických vláken je energeticky i chemicky velice náročná, zvyšuje chemický odpad a emise. V současné době je snaha o omezení odpadu a emisí. Hlavními výhodami je recyklace, kterou chemická vlákna umožňují a dají se tak opět použít jako nové a kvalitní textilie. Hlavními nedostatky jsou finanční náročnost a silné poškozování životního prostředí. Některá chemická vlákna se vyrábí z neobnovitelných zdrojů. Nevýhodou je bezesporu i potřeba velkého prostoru, který hmota zabírá při pěstování. V dnešní době se vyrábí velké množství oděvů, které končí v odpadu a není tak možná jejich recyklace, proto se čím dál tím více volí materiály, které nemají tak velký dopad na životní prostředí a jejich výroba je efektivnější.¹³

Bavlna je nejstarší rostlinný materiál, který se pěstuje v teplém prostředí. Vyskytuje se jako rostlina, keř nebo strom a je rozšířen téměř do všech kontinentů. V textilním průmyslu se nejvíce používá právě keř, který ve svých tobolech ukrývá vlákna bavlny, které se sklízí. Podle barvy určíme kvalitu bavlny, nejkvalitnější je bavlna bílá, o kterou je největší poptávka. Vláknem bavlny je duté a kruhové, vysycháním se z něj stává kroucený proužek.

---

¹¹ ŠPRYNC, Eduard a Jan FOLTÝN. *Nauka o textilním materiálu pro 1. a 2. ročník odborných učilišť a učňovských škol textilních oborů*. 2., přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1976. Řada literatury textilního průmyslu. S. 13

¹² Tamtéž S. 15

¹³ BAUGH, Gail. *Encyklopedie textilních materiálů: [příručka módního návrháře]*. [Praha]: Slovart, c2012. ISBN 9788073916169. S. 16-17

Bavlna je tvárná, měkká a pružná, a proto se vybírá k výrobě oděvů, spodního prádla, ložního prádla, oblečení pro sport či pracovního oblečení. Bavlna dobře absorbuje vlhkost.¹⁴

Len je rostlina, která má modré květy a je až metr vysoká. Len se nevyužíval jen jako textilní materiál, ale vyrábí se z něj například lněný olej. V textilním průmyslu se nejvíce používá Len setý a vlákno se získává z lodyhy. Proces získávání vlákna je složitější. Len se musel nejdříve usušit, poté máčet, znovu usušit a následně se vlákno muselo vyčesat. Barva lnu je světle plavá, šedá, hnědá až špinavě zelená. Len je pevný, ale méně savý a pružný, pocitově je chladný. Ze lnu se vyrábí ložní prádlo, utěrky a ručníky, či lehké letní oblečení. Můžeme ho také nalézt jako dekorační a bytovou textilií. Len se obtížně barví, ale barva je stálá.¹⁵ Len je jednoletá rostlina, která byla používána v Egyptě k mumifikaci.¹⁶ *Plátno* je tkanina z konopí nebo lnu. Jeho tkaní prováděli pláteníci v městských ceších¹⁷

Denim je pevná bavlněná látka, barvená indigem, dříve určena pro pracovní oděvy. Později se z ní začaly vyrábět kalhoty – džíny, které se staly doplňkem pro každou generaci. Svůj název získala od místa, ze kterého pochází – francouzského města de Nimes.¹⁸

Vlna se získává ze srsti zvířat a je to nejstarší živočišný materiál. Vlákno se získává vyčesáváním stříháním nebo epilací zvířat. Kvalitu vlákna určuje srst, věk, plemeno, druh zvířete, nebo ze které části se vlákno získává. Dále to, kde zvíře žije a jestli se srst zpracovala ve správném období. Po získání se srst odmastí, zbaví nečistot a vyčesává se do rouna, ze kterého se poté přede. Nejrozšířenější je vlna ovčí, ale zpracovává se také vlna kozí, nebo lamí. Z kozy kašmírové se získává *kašmír*.¹⁹

Hedvábí se získává ze žláz bource morušového a divokého. Tekutina na vzduchu tuhne a stává se z ní vlákno. Vlákno se dobře barví, je pružné a tvárné. Hedvábí vyniká svojí lehkostí a leskem. *Hedvábí pravé* se získává od bource morušového a je pevné a jemné. Dříve bylo hedvábí vzácné, Čína dlouho nechtěla prozradit informace o tomto materiálu, avšak nakonec se do Evropy informace dostaly. Hedvábí pravé si doteď udržuje svoje postavení výjimečného materiálu. Využívá se k výrobě jak běžných oděvů, tak k výrobě luxusních

---

¹⁴ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033. S. 14, 15

¹⁵ Tamtéž S. 52, 53

¹⁶ TERŠL, Stanislav. *Abeceda textilu a odívání*. Praha: Noris, 1994. ISBN 8090090877 S.118

¹⁷ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033 S. 72

¹⁸ Tamtéž S. 21

¹⁹ Tamtéž S. 114

oděvů. Hedvábí se používalo i k výrobě gobelínů a rouch. Jako *tussah* se označuje hedvábí z housenek hedvábníků. *Hedvábné vlákno* vytváří larva bource morušového. Barva zámotku je žlutá, narůžovělá nebo zelená. Zámotek je oválný, nejcennější hmota se nachází ve středu zámotku a získává se máčením a poté odmotáváním z kokonů. *Brokát* vzniká máčením vlákna v soli a rozpouštěných kovech, čímž se hedvábí stává těžším.²⁰

Pletenina je textile, která vzniká pletením na jehlicích, nebo strojích, je pružná, měkká a vzdušná. Při pletení vytváří nit očka, smyčky a obloučky, které jsou propletené.²¹

Flanel je bavlnářská a vlnářská tkanina, s širokým využitím. Bavlnářský flanel je příjemný a má hustý vlas, vlnářský flanel je měkký s delším vlasem. Bavlnářský flanel se používá na košile, halenky, nebo zimní oblečení. Vlnářský flanel se používá na pánské obleky, dámské kostýmy a šaty.²²

Manšestr se vyrábí z jemných přízí a je to bavlnářská tkanina, která je na dotek hrubší. Manšestr je známý svým povrchem, který vytváří tzv. žebra. Název získal podle města. Manchester, kde se vyrábí bavlněné tkaniny. Manšestr slouží k výrobě sportovní i pracovních oděvů a oděvů pro děti.²³

1.4 Textilní techniky

Textilní techniky můžeme označit za možnost výroby textilií. Jako textilní techniku můžeme označit pletení, tkaní a další techniky, které využijeme již při tvorbě textilií, ale také batikování, patchwork, nebo výšivku, které slouží k ozdobení textile.²⁴ Textilní techniky, byly objeveny již v dávných dobách – ženy se rády věnovaly ručním pracím a vytvářely krásné vyšívání a ručně vyráběné a zdobené výrobky. Dále dokládají výskyt textilních technik například orientální koberce a gobelíny, či umění z Egypta.²⁵

Batika je označení pro způsob barvení látky, nejčastěji pomocí rezervy – zauzlování látky, svázání provázky, použití vosku a podobně. Poté se látka ponořila do barvy a v místech rezervy zůstala původní barva látky a vytvářely se tak nejrůznější vzory. Jedná se o poměrně

---

²⁰ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033 S. 29–31

²¹ Tamtéž. S. 74

²² TERŠL, Stanislav. *Abeceda textilu a odívání*. Praha: Noris, 1994. ISBN 8090090877 S. 55

²³ Tamtéž S. 126,127

²⁴ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033. S. 96

²⁵ BREZINOVÁ, Alžbeta. *Textilné techniky*. Bratislava: Alfa, 1987. Urob si sám (Alfa).

jednoduchou techniku, která si našla své zastoupení a hojně se rozšířila. Batika se rozlišuje podle způsobu vytvoření rezervy:²⁶

- a) *Batika vosková* – vzor vytvoříme pomocí rozpuštěného vosku a štětce. Látka se barví ve studené vodě, vosk odstraníme pomocí žehličky a sacího papíru, látku ručně vypereme a přidáme ocet pro lepší trvanlivost barev.
- b) *Batika skládaná* – při této formě si musíme dobře rozmyslet, kde na látce chceme mít sklady. Po složení se látka ponoří do vlažné vody a přivede se k varu. Po zchladnutí se několikrát vymáchává ve vodě s octem, odváží se zavázaná místa a naposledy vymáchá.
- c) *Batika šitá* – vzor vyšijeme jednoduchým stehem a pevnou nití, kterou odstraníme až po posledním máchání v octové vodě. Postup barvení je stejný jako u skládané batiky.
- d) *Batika vyvazovaná* – látku stočíme do tvaru provazu a obvážeme ji, poté ji ponoříme do slané vody s barvou a vaříme do požadovaného odstínu barvy. Po zchladnutí ji vymácháme a necháme v octové vodě, poté rozvážeme šňůrky.²⁷

Tkaní je jednou z nejstarších technik, kterou ovládali již staří Egyptané. Tkaní bylo složité a namáhavé, ale postupem času se proměnilo v dokonalou techniku. Výsledným produktem tkaní je tkanina, která vzniká proplétáním dvou nití, které tvoří osnova a útek. Podle způsobu provázání nití, rozlišujeme tři vazby – plátnovou, atlasovou a keprovou. Nejznámější je tkaní na rámu, který je dřevěný s kovovými úchyty a otvory do kterých upevníme nit. Tkát můžeme také pomocí destiček, nebo kartiček. Tkaním na rámu vznikají tapisérie a gobelíny.²⁸

Textilní aplikace je technika kdy na textilní materiál přikládáme další, jiný textilní materiál, který může být jinak barevný, těžký, nebo z jiného materiálu. Textilie se k sobě mohou přišívat, a to z pravidla ozdobným stehem, abychom docílili větší estetičnosti. Textilní aplikace se často využívají jako dekorace.²⁹

Textilní koláž je technika, pro kterou je nejdůležitější struktura látek. Při textilní koláži můžeme látky nastříhovat, trhat, vytahovat nitě, vrstvit a tím vytvářet obraz. Textilní

---

²⁶ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033. S.12–13

²⁷ MACHOLDOVÁ, Taťjana. *Batikujeme a malujeme na textil*. Praha: Grada, 2006. Šikovné ruce (Grada). ISBN 8024714671. S 8–15

²⁸ BREZINOVÁ, Alžbeta. *Textilné techniky*. Bratislava: Alfa, 1987. Urob si sám (Alfa). S. 53-54,59-60

²⁹ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S. 103

materiál lepíme na vhodný textilní podklad. Výsledné dílo nám může posloužit jako matrice k tisku – obraz nabarvíme a otiskneme na textil.³⁰

Patchwork je technika sešívání látek různých barev a vzorů. Jedná se o starou techniku, která se používala na sešívání pokrývek, nebo ošacení. Svůj název získal až později a časem z něj stala dekorativní technika, která je také ideální technikou pro využití starého oblečení nebo zbytků látek³¹

Tisk na textil – na textil se nanese vzor pomocí tiskátka. Dříve se používaly přírodní barvy. Dnes si kromě barev tiskařských vystačíme i s temperami. Tiskátka můžeme vyrobit z přírodnin, šablony, vykrajovátko, válečků a nejrůznějších dalších materiálů.³²

Kresba nití a kroucená šňůrka – tyto techniky jsou vhodné při seznamování se s textilními vlákny. Kresba nití spočívá ve vytvoření obrazu pomocí textilního vlákna, které lepíme na podklad. Kroucená šňůrka spočívá v přeložení vlákna, upevnění konců a točení vlákna jedním směrem a pozdějším uvolněním, kdy vlákno vytvoří kroucenou šňůrku.³³

Kresba a malba na textil se provádí vzhledem k savosti materiálu, převážně mokkými technikami, aby se na podkladu patřičně uchytila.

a) *Kresba fixem* – můžeme použít buď klasické fixy, obě varianty jsou dostupné v mnoha barvách nebo fixy na textil. Tloušťka čar závisí na tloušťce hrotu. Před samotnou kresbou na textil je dobré si udělat náčrt na papír, při samotné kresbě je potřeba textilií podložit papírem. Fixy na textil jsou odolnější, uchovávají svoji barvu a odolají rovněž praní.

b) *Kresba textilními barvami* – textilní barvy jsou speciální barvy, který si uchovávají svoji barevnou stálost i po praní a žehlení. Barvu můžeme nanášet buď pomocí přímo kulatého a plochého štětce, pomocí štětce a šablony, nebo pomocí šablony a houbičky.

c) *Kresba dřívkem* – tloušťka linie záleží na velikosti hrotu dřívka. Linie je často nejednotná.

d) *Malba rozprašovacími fixami* – podle síly foukání do fixy vytvoříme sílu barvy, použít fixy můžeme i se šablonou. Jedná se o velmi jednoduchou techniku.

e) *Malba odbarvovacími prostředky* – tato technika funguje na opačném principu než techniky předchozí, původní barvu látky, se zde snažíme odstranit. K odbarvování

---

³⁰ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S .115, 116

³¹ Tamtéž S. 118

³² Tamtéž S. 57 - 70

³³ NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knižka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466. str. 153

se používají prostředky ve spreji, tekuté či práškové. Použít můžeme šablony, tiskátka, nebo nanášet odbarvovač štětcem.³⁴

1.4.1 Další techniky a činnosti

Land Art – takto nazýváme činnost, které se odehrává v přírodě a do přírody přímo zasahuje. Hlavním cílem této činnosti je spojení žáků s přírodou, podpora kreativity, důležitý je také prožitek splynutí s přírodou. Land art nabízí nekonečné možnosti činností a nabídky materiálů vzhledem k typu přírody.

Otisk přírodnin a dalších předmětů – jedná se o velmi oblíbenou techniku žáků, kteří rádi otiskují různé materiály. Při otiskování přírodnin je plusem spojení s přírodou. Tato technika je vynikajícím prostředkem k obohacení představivosti a fantazie žáků. Díky této technice si žáci osvojí základy tisku z výšky, kdy nanášejí barvu na přírodniny a struktura přírodnin se žákům otiskne na určenou plochu.

Frotáž – jedná se opět o velice jednoduchou a žáky oblíbenou techniku. Tato technika podporuje rozvoj fantazie a může být pojata jako hra. Při technice můžeme použít různé materiály. Důležité je, aby měl materiál na povrchu znatelnou strukturu, nebo určitou strukturu sám tvořil např. mince, drát, textil, listy stromů. Na tento předmět přiložíme tenký papír a pomocí výtvarného nástroje, nejvhodnější je tužka, uhlí, nebo pastel, přejíždíme po papíru, tak aby se nám struktura předmětu zvýraznila na papíře. Důležité je také najít vhodné sílu na vytvoření tlaku na výtvarný nástroj.

Výroba textilních hraček a loutek – při výrobě textilních hraček využijeme velké množství různých materiálů. Nejvhodnější pro výrobu textilních hraček jsou pružná a měkké materiály jako ponožky, rukávy svetrů, podkolenky, šály, či rukavice. Tyto materiály pak dále plníme slámou, pilinami, kousky textilu, vatou, či molitanem. Na ozdobení hračky můžeme použít materiály jako drátky, dřevo, korálky, či knoflíky. Takto vytvořená hračka rozvíjí u žáků tvořivost a představivost a žáci si k hračce vytvoří vztah.³⁵

Nit'ák – tato technika spočívá v natlučení hřebíčků do dřevěného rámu, kolem kterých v různých směrech omotáváme nitě, tak aby vznikla síť. Motiv, který chceme vytvořit

---

³⁴ SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1. S.79 - 86

³⁵ NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knížka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466. S. 162, 163

si nejdříve načrtneme na papír a připevníme k rámu. V místech, kde se nám nitě kříží uděláme uzlík. Mezery, které vznikly poté vypleteme.³⁶

---

³⁶ NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knížka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466 str. 157, 158

2 Významné osobnosti textilní tvorby

Pomocí textilní tvorby se umělci vyjadřovali k aktuálnímu dění ve společnosti, objevovali nové možnosti materiálů a začali více experimentovat a překračovat hranice. Významné byly bienále v Lausanne, na kterých vystavovalo své umění několik desítek umělců z různých zemí. První bienále proběhlo v roce 1962 a poslední 16. bienále v roce 1992. Bienále se zúčastňovali i českoslovenští umělci.³⁷

2.1 Zahraniční autoři textilní tvorby

Šedesátá léta 20. století hluboce ovlivnila výtvarné umění. Změnilo se chápání tradičních materiálů a oblast uměleckého řemesla a užitého umění. Umělci se pomocí výtvarného umění chtěli vyjadřovat k osobním a společenským problémům. Ke svobodnému projevu a nezávislé volné tvorbě pomáhali umělcům nové technologické možnosti, požadavky společnosti, či nové možnosti využití materiálů.³⁸

Ovlivněna byla také tapisérie (tkaný, dekorativní textilní obraz, reprezentativního charakteru, který je pevně umístěn na zdi). Autorská tapisérie vzniká v šedesátých letech 20. století. Autor v procesu tkaní vstupuje do díla a ovlivňuje jej. Intenzivní zážitek při tvorbě, technologické možnosti a výrazovost materiálu se stávají pro autora velmi důležitými.³⁹

Textilní vlákno se začalo vnímat jako osobitý výrazový materiál, což vedlo k jinému konceptu řešení tapisérie a změnil se také vztah k prostoru a ploše. Tapisérie se stala více prostorovou a plastickou. Začaly se používat nové materiály a technologie, často se experimentovalo.⁴⁰

Magdalena Abakanowicz

Byla polská umělkyně, která vystudovala Akademii výtvarných umění. Vytvořila trojrozměrné dílo *Abakans*, které vytvořila z materiálů utkaných svoji vlastní technikou. Učinila tak velký krok k posunu do prostoru – Abakan byl pohyblivý objekt, zavěšený v prostoru, utkaný ze sisalu. Abakanowicz vytvořila sochy s názvem *Změny*, které jsou

---

³⁷ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824. S. 5

³⁸ Tamtéž S. 5,6

³⁹ Tamtéž S. 6

⁴⁰ Tamtéž S. 129

tvořeny z pytloviny a pryskyřice.⁴¹ V roce 1962 vystoupila na prvním bienále v Lausanne s tkaným gobelínem s názvem *Kompozice modrých forem*. Abakanowicz ve svých dílech používá různé tkalcovské postupy, zdůrazňující konturu, strukturu, práci s vláknem, kdy textilie volně visí nebo je natržená. Je také autorkou díla *Androgyn*, které je tvořeno z pytloviny, plachtoviny, dřeva a pryskyřice a ukazuje na bolesti a strach, které lidstvo prožilo a zápas člověka se skutečností.⁴²

Obrázek 1 - Magdalena Abakanowicz – Červený Abakan⁴³

Sheila Hicks

Je americká umělkyně, která má na svém kontě několik mezinárodních sólových i skupinových exhibic. Její díla najdeme například v Metropolitním muzeu umění a v Muzeu moderního umění v New Yorku, dále v muzeích v Paříži, Chicagu, Tokiu, Koreji, nebo Jeruzalému. Hicks získala několik uznání a ocenění. Své zkušenosti sbírala v Chile a Jižní Americe, pracovala také v Maroku a Indii.⁴⁴ Všechny tyto zkušenosti zúročila při své tvorbě, ve které používala techniky, jež se naučila od žen z Peru. Používala techniku omotávání

---

⁴¹ Magdalena Abakanowicz. *Abakanowicz.art.pl* [online]. Varšava, 2006 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <http://www.abakanowicz.art.pl/abakans/RedAbakan+Ma.php.html>

⁴² ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824. str. 9, 78

⁴³ Magdalena Abakanowicz. *Abakanowicz.art.pl* [online]. Varšava, 2006 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <http://www.abakanowicz.art.pl/abakans/RedAbakan+Ma.php.html>

⁴⁴ Sheila Hicks. *Sheilahicks.com* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.sheilahicks.com/>

osnovních vláken, která pro ni byla typická. Staroperuánskou techniku tkaní využila při tvorbě prostorového zavěšeného díla *Hauguen*. Tkala s Indiánkami z Tazco, její tvorba byla inspirována lidovým uměním. Autorka měla k textilu hluboký vztah, detailně o něm uvažovala zkoumala jeho technické možnosti. Hicks je autorkou metrového díla, které tvoří terč ze stáčených a omotávaných šňůr, vybíhajících do prostoru s názvem *Oblíbená žena vyplňuje jeho noci*. Dílo *Oblouk z Barrois* je tvořeno šňůrami, které jsou dále omotávány svazky vláken a proplétaný a tvoří řídkou síť. V tom díle vyniká makrostruktura tkaného vlákna.⁴⁵

Obrázek 2 - Sheila Hicks – Lianes Indigo⁴⁶

Olga de Amaral

Je kolumbijská umělkyně, které používala svoji vlastní kombinovanou techniku, která se skládá z volně visících a těsných pruhů, jež dále protkává a kříží. Tato technika se pro ni stala typickou. Dílo, které překračovalo hranice klasických nástěnných děl nese název *Lineární tkaná stěna*. Kolosální bylo dílo *Zlaté suché listí* o rozměru 500x400 cm. Dílo *Alchymie XXXI Plus* bylo vytvořeno autorčinou technikou ze zlatých plátů a lnu. Dílo odkazující k starým kulturám, kouzlu starých kovů a mocnosti času s názvem *Manto II* bylo vytvořeno z proužků lnu, které se proplétaly a morušového papíru, vše pokryté zlatem

⁴⁵ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824 S. 20, 31

⁴⁶ Sheila Hicks. *Sheilahicks.com* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.sheilahicks.com/>

a stříbrem.⁴⁷ Olga de Amaral pracovala s textilií, drahými kovy, barvami a kolumbijským uměním. Na svém kontě má Amaral několik ocenění včetně ceny za celoživotní dílo. Své umění vystavovala v muzeích téměř po celém světě.⁴⁸

Obrázek 3 - Olga de Amaral – Paisaje de calicanto⁴⁹

Ritzi a Peter Jacobi

Jsou umělci pocházející z Rumunska, jejichž díla byla ovlivněna rumunskými tradicemi. Do svých děl často přidávají, kusy dřeva či silné krabice. Pracují s koží srstí, bavlnou či sisalem. Díla tkala Ritzi. Po 80. letech začali pracovat každý sám.⁵⁰ Dílo *Skříň* představovalo vzpomínky na vlast, kterou avizovaly ručně tkané vesty, které připomínaly ty, které nosili rumunští sedláci. Z koží srsti, které jakoby proudí a kresbu na kartonu představuje dílo *Transylvánie* a dále využívají rumunské téma v tapisérii *Transylvánie II*. Dílo *Alina I* bylo ve dvojrozměrné dimenzi tvořeno z koží srsti, přírodního hedvábí a bavlny. Spojením kresby, papíru a vlny vzniklo mohutné prostorové dílo *Romanica*. Ritzi Jacobi vytvořila kolosální nástěnné dílo, které bylo tvořeno z kokosu, sisalu a bavlny s názvem *První z této série*.⁵¹

⁴⁷ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824. S. 14,15,21,89,106

⁴⁸ Olga de Amaral. *Olgademamaral.art* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://olgademamaral.art/>

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Ritzi a Peter Jacobi. *ArtCircle* [online]. United Kingdom, 2020 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: http://art-circle.com/artists/ritzi-and-peter-jacobi-red_textile_relief_1979/

⁵¹ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824. S. 14, 21, 32, 41, 52, 98

Obrázek 4 - Ritzi a Peter Jacobi – Small vertical relief⁵²

Naomi Kobayashi

Je japonská umělkyně, která ve svých díle používá převážně japonský papír, papírové nitě a bavlnu. Hlavními motivy jejích děl je cyklus života, smrt a regenerace. Další díla jsou inspirována spojením mezi kosmem a každodenním životem a odráží zde své znepokojení nad cykly života.⁵³ V díle *Temné údolí* poprvé použila svoji vlastní techniku lepení a vrstvení vlákna na dřevěnou podložku. Dílo *ITO'84-R* působilo monumentálně a červený znak z bavlny způsoboval zneklidnění, dílo bylo nástěnné. Dílo, které mělo v průměru 6 metrů a dominantou byl červený prstenec, který byl vytvořen autorčinou technikou nese název *Kosmický kruh* a znázorňuje vztah mezi nekonečnem a pravdou, světlem a tmou, duchem a myslí a myslí a lidskou bytostí, znázorňuje spojení člověka se zemí, oblohou a existenci člověka ve vesmíru. *Údolí smutku* ukazovalo osobitý vztah umělců z Japonska k přírodě, prostoru, člověku, textilu a experimentu s vlákny. Dílo *Zvuk kosmu* vytvořené z hedvábí, hliníku, dřeva a papíru působilo graficky a křehce a vytvořila jej společně s manželem **Masakazu Kobayashim**, který se také zařadil mezi výrazné autory textilní tvorby. Dílo *Rozváto větrem* je čtvercovým útvarem s visícími vlákny, kterou jsou vyvázané. Dojem těsně přiléhajících pěti textilních válců z pověšených textilních vláken

⁵² Ritzi a Peter Jacobi. *ArtCircle* [online]. United Kingdom, 2020 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <http://art-circle.com/artists/ritzi-and-peter-jacobi-small-vertical-relief-1974/>

⁵³ Naomi Kobayashi. *Art2 Gallery* [online]. 2020 [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.art2.com.sg/naomi-kobayashi>

s názvem *B5* byl výrazný. Dílo *V-2* bylo opět tvořeno z pověšených vláken tentokrát vinylových.⁵⁴

Marisa Merz

Marisa Merz byla italská umělkyně a představitelka hnutí Arte Povera, ve kterém byla jedinou ženou. Merz pracovala s netradičními i tradičními materiály – ve svých dílech kombinovala věci, které jsou určeny pro domácí použití (např. polštáře, sůl, přikrývka) a umělecké objekty, sochy a malované anděly. Věnovala se sochařství, malbě a instalacím, které ve svých dílech propojovala s věcmi každodenní potřeby. Vyráběla také rekvizity pro manžela, který byl též umělcem. Její díla jsou uložena v Muzeu moderního umění v New Yorku, Muzeu současného umění v Turíně či v Chicagském uměleckém institutu.

Jannis Kounellis

Jannis Kounellis byl řecký sochař, umělec a jeden z hlavní členů hnutí Arte Povera. Pro svá díla používal rozmanité materiály jako vlnu, kámen, uhlí, dřevěné rámy, železo, zeminu, kaktusy. Do svých děl vnášel témata skutečného života – součástí děl byli i živá zvířata. Jeho tvorba byla ovlivněna řeckou mytologií a symboly středověku. Dílo *Bez názvu* je tvořeno z dřevěného rámu a vlny, které je pečlivě uspořádáno a laděno do modra. Dílo ukazuje souznění mezi přírodním materiálem a lidským dílem.⁵⁵

Obrázek 5 - Jannis Kounellis – Untitled⁵⁶

---

⁵⁴ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824. S. 21,32, 42, 52, 78, 97, 106, 107, 118

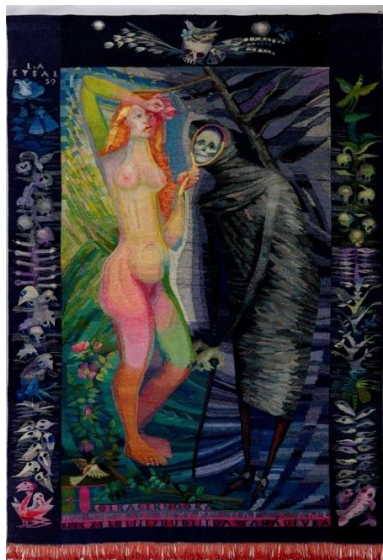
⁵⁵ Arnet Artist: Jannis Kounellis. *Wwww.artnet.com* [online]. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: http://www.artnet.com/aboutus/contact_us.aspx

⁵⁶ Tamtéž

2.2 Čeští autoři textilní tvorby

Antonín Kybal

Byl textilní výtvarník, malíř a pedagog, který sólově vystavoval v několika městech ČR například v Plzni, Praze, Liberci, nebo Třebíči a v zahraničí se zúčastnil exhibicí ve Švýcarsku. Antonín Kybal podstatně ovlivnil pohled na tapisérie a umělecké řemeslo. Ve své tvorbě se zabýval přirozenými vlastnostmi materiálů, které zkoumal a hledal jejich různé technické možnosti, byl podporovatelem autorských děl. Významně spolupracoval se svojí manželkou Ludmilou, která díla tkala. Dílo *Velký kilim* je vyrobeno kilimovou technikou s přírodním motivem. Dílo *Černá hodinka v ateliéru*, na které mělo vliv postkubistické malířství je považováno za přelomové. Stejně jsou laděny i díla *Dívka s orlem a holubicí*, *Zápisník zmizelého*, *Tanečnice v zahradě* a *Smrt a dívka*. Hlavním motivem děl byla dívčí postava a bordura, která byla zakomponována jako část celku. V 60. letech vznikají díla tvořena především technikou útkového rypsu s využitím různých technik tkaní – k významným dílům tohoto stylu patří *Kámen a mrak*, *Objemy v prostoru* a *Poslední rašení*. Poté se objevují díla, která jsou výsledkem experimentů s prostorovostí barevných ploch a strukturou např. *Relikviář a znak*. Na sklonku uměleckého období autor vytváří abstraktnější díla – *Flox textiles*, *Puklá zeď* a *Bez názvu*.⁵⁷

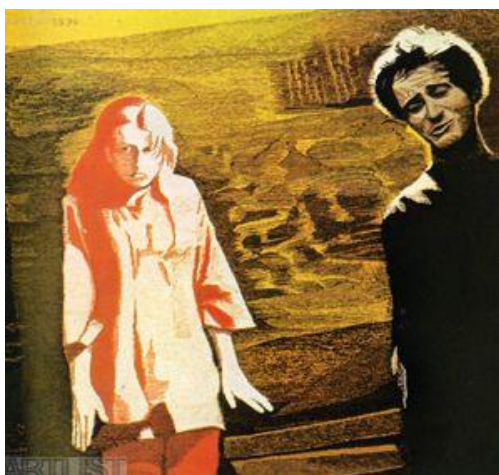
Obrázek 6 - Antonín Kybal – Dívka a smrt⁵⁸

⁵⁷ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363. str 107 -111

⁵⁸ Moravská galerie: Antonín Kybal. *Sbirky.moravska-galerie.cz* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://sbirky.moravska-galerie.cz/katalog?author=Kybal%2C+Anton%C3%AD>

Jan Hladík

Textilní výtvarník, malíř a grafik, který se nejvíce zabýval tapisérií a grafikou. Vystavoval na řadě českých i zahraničních výstavách například v Praze, Opavě, Bratislavě, v Madridu, Barceloně, Paříži, USA či ve Vídni. Typická pro něj byla technika útkového rypsu, kterou používal ve svých pracích. Některá díla vytvořil společně se svojí manželkou Jenny Hladíkovou např. *Bílá figura*, nebo *Modrá zahrada*. Díla *Poutníci* a *Stéla* jsou výsledkem experimentování se strukturou, vlákny a obohacení gobelínové vazby a vazebné struktury. V 70. letech 20. století mění styl své práce, předlohou se mu stávají řecké sochy, fotografie, obrazy. Snaží se zachytit psychiku člověka, prožitek a atmosféru dění, toto zachycují díla *Polibek ze Saint Gill*, a další díla vytvořena vlněným útkem a bavlněnou osnovou – *Marie*, *Tváře*, *Franz Kafka*, *Setkání – nesetkání*, nebo *Někteří z nás*. Hlavním poznávacím prvkem děl Jana Hladíka byla práce se světlem, dramatickým gestem a iluzivním dojmem prostoru.⁵⁹

Obrázek 7 - Jan Hladík – Setkání nesetkání⁶⁰

Věra Boudníková – Špánová

Byla textilní výtvarnice, která se zabývala především textilní tvorbou, ze které dokázala vytvořit jak výrazový prostředek, tak textilní projev. Ve svých pracích se distancovala od dekorativního účelu a klasické formátu, toto značí dílo *Tkanina – krajina*, *Deníky a Okna*. Cyklus *Křídla* ztvárňuje touhu po svobodě i život v totalitě. V 80. letech tvoří

⁵⁹ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363. S 125 -133

⁶⁰ Setkání nesetkání. *Artlist* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dila/setkani-nesetkani-7637/>

prostorová, díla, která jsou tvořena z tkané textilie – *Modrá tkanina a Červená tkanina*. Díla *Téma Komenský a Meditace na podzim* znázorňují diskuzi o pojetí jistoty a klidu, dílo je mohutné a plošné. V 90. letech je hlavním motivem autorčiných děl žena a její obvyklosti, díla jsou šitá např. dílo *Červená knihovna*. V nadcházejících letech se pomocí děl vyjadřuje k aktuální situaci i k vážným tématům – *Památka zesnulých, Povodně*. Další díla obsahují jako hlavní motiv medvídku – textilní hračku, která poukazuje na rozpor mezi dětstvím a realitou a krutostí – *Medvídci* ⁶¹

Renata Rozsivalová

Pedagožka, restaurátorka a textilní výtvarnice, která působila v národní galerii v Praze jako vedoucí dílen pro restauraci gobelínů. Na začátku své tvorby hodně experimentovala, poté si vybrala cestu tvorby s pokorou ke klasickému tkaní, inspirací jí byla příroda. Úspěchu dosáhla i v práci s krajkou, kde využívá techniku paličkované krajky. Na svém kontě má také architektonická provedení. Svá díla tkala útkovým rypsem. Často používala světlé odstíny, zelenou, hnědou, bílou, její tvorba má určitý výtvarný i geometrický řád a zároveň zvýrazňuje hlavní úkol tkaní. *Úvahy o růstu I a Imaginární krajina* jsou díla tvořeny vazebnou technikou. *Předjarní krajina* je tapisérie tvořena útkovým rypsem a zatkávanou smyčkou, které vytváří zajímavou hru světla a stínů a tvoří nízký reliéf. *Geometrická krajina a Krajina odlivu* jsou považovány za zásadní díla v autorčině tvorbě. V 80. a 90. letech se opět vrací k motivu přírody v dílech *Kontrapunkt živé a mrtvé krajiny, Setkání země s oblohou I, II, III, a Geometrická krajina*. Podstatné je dílo *Pohlednice z roku 1903*, které obsahuje osobní a rodinná témata. Hlavním podnětem tohoto díla je fotografie. Renata Rozsivalová byla významnou osobností textilní tvorby, což dokazují její sólové i skupinové výstavy např. v Liberci, Praze, Hradci Králové, ale i Lodži, Lausanne, Vídni, Dánsku, Budapešti, Japonsku, nebo Belgii.⁶²

---

⁶¹ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363. str. 159 - 165

⁶² ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363. S. 167 - 173

Obrázek 8 - Renata Rozsivalová – Hlubina tónů⁶³

Petr Říha

Byl sochař, malíř, designer, pedagog a textilní umělec, který byl spoluzakladatelem nakladatelství a divadla Abrakadabra. Kromě textilku tvořil také z kovu, porcelánu, kamene, ledu, sněhu i papíru. Jeho tvorba byla vystavována v Praze, Kladně, Jindřichově Hradci, i v zahraničí – Paříži, Lodži, Filipínách, nebo Švédsku. Projevoval zájem o divadlo a tvořil scény i pro televizi. Byl průkopníkem nových témat a přístupů v tapisérii. Cyklus *Cirkus Alfréd* je inspirován cirkusovým prostředím, díla *Ctibor Turba a Portrét klauna* jsou tkané goblénovou vazbou a jsou z vlny, další díla *Alfréd, Ella a Finito* vyvolávají představy cirkusového stanu a oděvu klauna, poslední dílo *Trik* obsahuje i kovové materiály. V 80. – 90. letech přichází v autorově tvorbě změna, snaha o vstup do prostoru. V prostorovém díle *Bratři* se kromě textilní materiálů objevuje i asfalt, dřevo, či plech. V dílech *Harlekýn a Kouzelníci* je zahrnuto figurální téma. V dalších letech se v jeho tvorbě projevil zájem o sochařskou tvorbu. Mohutná sestava *Marný dialog*, a prostorové dílo *Koloděj* obsahují jako hlavní téma dialog.⁶⁴

---

⁶³ Abart. *Cs.isabart.org* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://cs.isabart.org/person/1208>

⁶⁴ ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363. S. 185 - 189

3 Charakteristika dětského výtvarného projevu

Výtvarný projev dítěte má několik stadií, kterou jsou charakteristické svými znaky. Příhoda (1967) charakterizuje tato vývojová stádia: Stadium črtací experimentace – toto stádium se projevuje již kolem druhého roku dítěte, navazuje na něj stádium prvotního obrazu, které se projevuje okolo třetího roku dítěte. V tomto stádiu již dítě dokáže svoji kresbu pojmenovat, stává se z ní tak obraz. Následuje stádium lineárního náčrtu charakteristické pro čtvrtý rok dítěte a kresba se zde stává uvědomělou a má určité téma. Další je stádium realistické kresby a zde se objevují první objektivní znaky. Posledním stádiem je tedy stadium naturalistické kresby, které se objevuje okolo desátého roku dítěte a tímto stádiem je vývoj dětské kresby ukončený. V posledním období tedy okolo desátého roku dítěte se často projevuje i krize dětského výtvarného projevu, kdy si dítě svoji kresbu začíná uvědomovat a považuje ji za nedostatečnou. U mnohých dětí se projevuje nechuť k další kresbě či úplné utlumení kresebné činnosti.

Pro žáka mladšího školního věku je tedy typické stádium realistické kresby. V tomto stádiu je žák schopen oddělit zážitek od reality. Nekreslí podle předloh, ale podle představy. Na předmětech si všímá věcných detailů. V kresbě se objevují objektivní znaky, detaily jsou propracovanější a výstižnější. Kresba je celkově bohatší.⁶⁵

Výtvarný projev je v souladu s celkovým vývojem, je tedy důležité dát dítěti prostor k objevování, poznávání a komunikaci. Není vhodné dávat žákům obkreslovat šablony, či jen vymalovávat, nebo napodobovat různé již namalované postavičky a tento výkon chválit. Zvládnutí této činnosti je bezcenné a s dítětem je pouhý napodobitel a nijak se nerozvíjí. Proto by učitelé měli zadávat činnosti, u kterých žák bude správně rozvíjet své znaky, které se vytvořil. Dítě nejdříve ve svém výtvarném projevu znázorňuje člověka a poté k němu přidává další znaky, tento vývoj je určen tím, že dítě je antropocentrické. Charakteristické je tedy i vývojové stádium kresby lidské postavy. Tento vývoj začíná tvarovými zárodky člověka, ze kterých se stává ovál a dítě je schopno křížení čar. Dalším stádiem jsou hlavonožci, kteří jsou charakterističtí oválným tělem a čarami, které značí končetiny a jsou zde naznačeny ústa, oči a nos a později přibývají další znaky jako vlasy, prsty na končetinách či uši. Poté již následuje stádium úplné figury tzv. paňáka. V tomto stádiu

---

⁶⁵ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0. S. 81 - 83

má již postava trup a detaily v podobě různých ozdob, knoflíků. Postavy jsou genderově rozlišené a nechybí zde ani logické napojení končetin.⁶⁶

3.1 Hodnocení a chápání výtvarných prací žáků

Do výtvarného projevu žáka bychom neměli příliš zasahovat, opravovat ho, nebo žákovi jakkoli pomáhat. Nevhodná je především podpora výtvarného projevu pomocí šablony či předkreslování. V žádném případě bychom pak neměli žákův výtvarný projev znehodnocovat či podceňovat, ale ani významně přeceňovat obkreslené výtvoř. Všechny tyto kroky vedou k tomu, že se žákův výtvarný projev zpomaluje, nebo žák úplně ztrácí zájem o výtvarnou činnost. Důležité je také pochopit výtvarný projev žáka – některé výtvoř mohou být dospělým nepochopeny a nesetkají se s porozuměním, pro žáka ale může mít takový výtvoř velký význam především proto, že dítě ve výtvarném projevu znázorňuje to, co právě prožívá. Výtvarný projev má význam pouze tehdy, když vychází z vlastní činnosti žáka, není žádným způsobem opravován, či realizován podle předloh a šablon.⁶⁷

3.2 Charakteristika mladšího školního věku

Tato etapa začíná vstupem dítěte do základní školy, jedná se tedy o dítě ve věku od 6–7 let do 10–11 let. Dítě se v této etapě snaží poznávat svět a pochopit jej. Dítě rádo spolupracuje, je aktivní, snaživé, chce dosáhnout dobrého výkonu, je pilné a pracovité, snaží se dosáhnout určitého sebevědomí. O tomto období lze říct, že je poměrně klidné a pevné v porovnání s dalšími etapami vývoje. V tomto období se zlepšuje jemná i hrubá motorika. Motorický vývoj je klidnější, přesnější, rychlejší a ucelenější. Dítě se raduje z pohybu a pohyb je pro něj zdrojem uklidnění, proto je důležité, aby získalo mnoho podnětů k vyvinutí aktivity. Žák se v tomto období snaží si vše vyzkoušet a sám pochopit. Vnímání je zaměřeno na důležité a konkrétní znaky předmětů a později přechází k vnímání obecnějšímu. Paměť se rychle zdokonaluje, ale na počátku je mechanická. V tomto období dosahuje vrcholu představivost, dítě stále více rozlišuje, co je skutečné a co pouze fantazie a reálný svět ho zajímá čím dál tím více a díky zájmu o realitu je fantazie potlačena. Proto je důležité fantazie záměrně spouštět a rozvíjet různými aktivitami, dítě je tak schopno naučit se představy vyvolávat. Pozornost dítěte je v mladším školním věku krátkodobá, a přerušovaná. Udržet

---

⁶⁶ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1469-4. S. 47 - 50

⁶⁷ NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knižka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466. S. 20, 21

pozornost dlouhodobě je pro žáka únavné a žák nedokáže odolat rušivým vjevům. Je tedy důležité volit činnosti, které jsou krátkodobé a různorodé, a často je střídat. Důležité je také žáka často motivovat k dalším činnostem, podporovat ho a chválit. Velmi důležitá je zde činnost učitele, který díky správně zvoleným pomůckám, metodám, cvičením a vhodným vedením žáka, docílí toho, že se žák začíná učit záměrně, pozornost začíná být dlouhodobější a správně se rozvíjí logické myšlení. Velký vliv na žáka má i osobnost učitele. Žák se nejprve orientuje na názorné věci a pomůcky, proto je dobré takové pomůcky používat, a co nejvíce využívat metodu názornosti. Z hlediska emocionálního a sociálního vývoje je žák v mladším školním věku méně výbušný, dokáže se více ovládat a začíná chápat emoce. Snaží se pochopit pocity a emoce druhých, a je schopen vyjádřit své pocity. V tomto období se také musí žák ztotožnit s novou rolí, a to rolí školáka, musí přijmout nové autory a přijímat normy, které musí plnit.⁶⁸

---

⁶⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0. S. 105 -110

4 Výtvarné řady

Výtvarné řady jsou vhodné pro žáky každého věku, velké uplatnění nalézají právě na 1. stupni ZŠ, ale mohou s nimi pracovat děti předškolního věku, i dospělí. Výtvarné řady působí na emoce žáka a smyslové prožitky. Jsou to krátké, volné, jasné přehledné a hravé celky, které můžeme použít k rozvinutí nějakého motivu, problému, nebo učební látky. Jednotlivé úseky výtvarné řady na sebe navazují v logickém sledu a tvoří celek. Nejsou tak časově náročné, a proto mohou být použity během školního roku několikrát s různými tématy, pomocí výtvarné řady tak můžeme spojovat části tématu v celky které jsou smysluplné. Výtvarné řady mají svoji stavbu – způsob, jak přistupovat k určitému tématu, látce, nebo problému:

- a) Tematické řady se zabývají určitým tématem více do hloubky, zkoumají ho, zabývají se vlastnostmi, podobnostmi, nebo kladou zajímavé otázky. Kroky jsou promyšlené a posloupné. Tematická řada se také může pojmout jako posloupnost kroků, kdy žáci získávají informace o námětu a komponují představu různých stránkách námětu.
- b) Metodická řada je výsledkem pečlivě promyšlených za sebou jdoucích kroků, které vedou od známé informace až k objevení nové informace, poznání. Při práci žáci hledají a uvědomují nové, zajímavé podněty. Při metodické řadě se výtvarný proces stupňuje a vzniká návrh.
- c) Výtvarný cyklus je založen na jednom námětu, který každý žák pojme jinak a vytvoří vlastní výtvarnou práci. Výsledkem je sada prací, která ukazuje ztvárnění jednoho společného tématu. Výtvarný cyklus podporuje výtvarné myšlení a ukazuje na různé pojetí tématu. Při rozboru prací přicházejí žáci na nové techniky, motivy, a to je vede k dalšímu výtvarnému přemýšlení. Výtvarný cyklus je založen na individualitě a různých pohledech na téma.
- d) Srovnávací řada je nejzajímavější, ale také nejnáročnější. Učitel monitoruje výtvarný problém ze všech úhlů pohledu a své hypotézy potvrzuje, nebo vyvrací. Pomocí srovnávací řady můžeme pozorovat rozdíly mezi staršími a mladšími žáky, dívkami a chlapci, nebo posuzovat osobitý výtvarný projev jedince. Srovnávací řada

nám pomáhá porozumět souvislostem a mohou sloužit při výtvarných výzkumech a experimentech.⁶⁹

4.1 Příprava výtvarné řady

Při přípravě výtvarné řady učitel nejdříve přemýšlí o různých možnostech realizace, své nápady si zaznamenává, hledá informace v odborných literaturách a postupně tvoří celek. Učitel se musí s řadou perfektně seznámit, promyslet úlohy, výtvarné problémy a výtvarné techniky, kterými se bude ve výtvarné řadě zabývat. Vždy je potřeba nechat prostor pro žáky, kteří se na tvorbě výtvarné řady podílí – zapojují se do diskusí o námětu, nabízí vlastní nápady a podílí se na struktuře výtvarné řady. Učitel by měl vybrat takové téma, která má dostatek podnětů a je pro žáky atraktivní, tak aby se snažili klást a hledat otázky, a aby žáky téma vhodně motivovalo. Žáci si mohou také vymyslet vlastní téma a to zpracovat.⁷⁰ Při přípravě učitel přemýšlí nad různými tématy a výtvarnými činnostmi a technikami. Zde má učitel několik možností – buď tvořit společnou výtvarnou technikou, nebo nechat žákům téma zpracovat podle jejich výběru. Postupem času se učitel snaží náměty logicky provázat a řadu vytvořit. Správně vytvořená výtvarná řada podporuje kreativní myšlení žáků, dávají jim prostor k vyjádření svého názoru, objevování souvislostí a získávat informace. Na základních školách může učitel prolínat výtvarné řady, pokud cítí, že jsou žáci tématem zmoženi. Může navázat tématem dalším a k prvnímu se poté vrátit a dokončit do konce školního roku. Výtvarné řady jsou na základní škole oblíbené, protože jsou krátkodobé a daří se jim udržet pozornost i méně trpělivých žáků. Můžeme je využít v jednodinové vyučovací hodině, ale také ve spojených hodinách, a také poskytují velký výběr při tvorbě tématu, které může být žákům blízké a učitel toto téma může propojit s vycházkou, návštěvou muzeí, galerií, nebo knihovny. Při prvním seznámení žáků s výtvarnou řadou vybírá učitel téma, které není příliš složité, později může použít věcný materiál. Nejvíce přínosné jsou individuálně řešené výtvarné řady.⁷¹ Pokud učitel vede výtvarnou řadu jako tvůrčí práci jsou časem žáci schopni naučit se jednotlivé kroky a postupy a budou výtvarnou řadu zvládat téměř samostatně. Učitel se tak stane poradcem, pomáhá žákům zdokonalovat jejich výtvarných projev, probírání s nimi jejich výtvarný problém a vede žáky k dalšímu poznávání,

---

⁶⁹ ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 8090226728. S. 30, 31

⁷⁰ ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 8072901214. S. 26, 27

⁷¹ ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 8090226728. S. 32

vyhledávání nových informací a ukazuje jim další zdroje, kde tyto informace čerpat. Tato práce pak vede žáky k samostatnosti a zodpovědnosti.⁷²

---

⁷² ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 8024414694.S. 32

5 Výtvarná výchova v RVP

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je dokumentem na státní úrovni, který definuje předškolní, základní a střední vzdělávání. Rámcový vzdělávací program charakterizuje základní vzdělávání, vymezuje cíle vzdělávání, vzdělávací oblasti, klíčové kompetence, průřezová témata a pojímá o vzdělávání žáků nadaných a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V harmonii s rámcovým vzdělávacím programem vznikají dokumenty na školní úrovni, a to školní vzdělávací programy, které si definuje sama škola a upravuje si jej podle dostupných podmínek školy, bere v úvahu možnosti a potřeby žáků a jejich zákonných zástupců a v neposlední řadě region a prostředí, ve kterém se škola nachází, to vše však stále ve shodě s rámcovým vzdělávacím programem. Za správně zpracovaný školní vzdělávací program zodpovídá ředitel jednotlivé základní školy a na jeho tvorbě se podílí i ostatní učitelé dané školy.

V rámcovém vzdělávacím programu bylo vymezeno celkem devět cílů, které vedou žáka k tomu, aby byl schopný získat jisté jádro všeobecného vzdělávání a byl schopný vytvořit a podporovat rozvoj klíčových kompetencí, a to zvláště v situacích jemu blízkých a praktických.

V rámcovém vzdělávacím programu jsou uvedeny klíčové kompetence, kterou jsou chápány jako soubor schopností, vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro to, aby se osobnost každého žáka vhodně a správně rozvíjela a aby každý žák našel vhodné prosazení ve společnosti. Klíčové kompetence jsou důležitou složkou, a proto by veškeré činnosti, aktivity a obsah vzdělávání měl vést k jejich naplnění.

Nedílnou součástí rámcového vzdělávacího programu jsou také průřezová témata, která se zabývají aktuálními problémy světa a utváří tak možnost individuálního prosazení a pomáhají v rozvoji osobnosti žáka. Vymezeno je celkem šest průřezových témat, která jsou detailně charakterizována a obsahují náměty, které je možno vybrat a zpracovat. Průřezová témata je povinné zařadit do základního vzdělávání a předložit tak žákům krok za krokem tematické okruhy těchto témat. Průřezová témata je možno zařadit v libovolných ročnících základního vzdělávání.⁷³

---

⁷³ RVP pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2017 [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

Obsah vzdělávání je zařazen do vzdělávacích oblastí, kterých je celkem devět a je v nich definováno zaměření každé oblasti, charakteristika oblasti a obsahuje očekávané výstupy, které ověřují, v jaké míře jsou žáci schopni používat získané znalosti v praktickém životě. Výtvarná výchova je v RVP zařazena do oblasti Umění a kultura společně s hudební výchovou. Tato vzdělávací oblast umožňuje žákům porozumět výtvarnému a hudebnímu umění, používat jej jako prostředek k vyjádření a dává možnost k tvořivé práci. Přináší také možnost seznamovat se uměleckými díly, které se učí rozpoznávat, chápat a vysvětlit.

5.1 Výtvarná výchova

V základním vzdělání má výtvarná výchova za úkol rozvíjet tvůrčí činnosti žáků a to vnímání, tvorbu a interpretaci. Toto rozvíjení pomáhá žákům využít své myšlení, představivost, vnímání, fantazii, invenci, cítění a intuici, a to pomocí tradičních, ale i nově vznikajících prostředků, které ve výtvarném umění vznikají. Pomocí výtvarných činností je žák veden k prožívání a prosazování svých pocitů do procesu tvorby a komunikace. Výtvarná výchova vychází z dosavadních a současných zkušeností žáka a jejich porovnávání. Výtvarná výchova pojímá obrazové vyjádření jako prostředek k zapojení do komunikace, a přijímá toto vyjádření jako významný prostředek prožívání a poznávání lidské bytí. Učivo výtvarné výchovy je rozděleno do tří tvůrčích činností:

- a) *Rozvíjení smyslové citlivosti* – patří sem činnosti, které pomáhají žákům pochopit, jak se jednotlivé smysly podílí na vnímání reality. Tuto schopnost má učivo rozvíjet a pomoci použít ji při volbě vhodných vyjadřovacích prostředků.
- b) *Uplatňování subjektivity* – pomocí těchto činností si žák uvědomí a uplatní své zkušenosti při vnímání, interpretaci a tvorbě vizuálně obrazných vyjádření.
- c) *Ověřování komunikačních cílů* – patří sem činnosti, které žákovi pomáhají při hledání neobvyklých a nových východisek pro svoji tvorbu, děl různých obrazových medií a děl výtvarného umění a umožňují ztvárnit význam vizuálně obrazových prostředků v procesu komunikace.⁷⁴

---

⁷⁴ RVP pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2017 [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <http://www.nuvv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

6 Praktická část

V praktické části se snažím žákům přiblížit práci s textilním materiálem. Praktická část je založena tak, že žáci se nejprve seznamují s textilními vlákny rostlinného původu, a snaží se zjistit, jak se s vláknem pracuje. Poté se seznamují s vlákny živočišného původu a tyto vlákna porovnávají. V další hodinách se seznamují s technikou tkaní jako způsobem, jakým může vzniknout látka. Poté se žáci seznámí se strukturou nejružnějších textilních materiálů a tuto strukturu se snaží poznat a popsat. Po seznámení s textilním materiálem přichází na řadu samotná práce s textilem v podobě textilních loutek, výroby tapisérie a celá tato část je zakončena výrobou textilního oděvu. V průběhu lekcí žáky seznamuji s uměleckými díly českých i zahraničních umělců, které mají stejný motiv jako náplň dané lekce. Zabýváme se také tématem recyklace textilu a jeho dalšího využití. Náplň vyučovacích hodin jsem se také snažila propojit s aktuální probíranou látkou, nebo akcí třídy a školy (například Masopust, Den Země, učivo jarních květin). Hlavním cílem tedy je, aby se žáci seznámili s textilním materiálem, naučili se tento materiál vnímat a objevovat možnosti jeho zpracování. Náplně vyučovacích hodin jsou zaměřeny na rozvíjení fantazie žáků, rozvíjení jemné motoriky žáků při práci s menšími kousky textilního materiálu a obohacení žáků o ukázky textilního umění a textilní techniky.

V praktické části jsem pracovala s 22 žáky druhého ročníku základní školy a celou práci jsme měli rozdělenou do šesti vyučovacích hodin po devadesáti minutových. Ve vyučovacích hodinách žáci pracovali jak ve skupinovém, tak v hromadném vyučování. Pět vyučovacích hodin se odehrává v prostoru třídy a jedna vyučovací hodina se odehrává ve venkovním prostředí. V každé hodině je s žáky veden rozhovor, nebo činnost, která je vedena mimo lavice.

Každá vyučovací hodina je popsána v následujících přípravách, ve kterých zmiňuji námět akce, cíle, potřebné pomůcky, použité techniky a detailní popis celé vyučovací hodiny. Za každou vyučovací hodinou uvádím fotografie z akce a díla umělců, která jsem v hodině využila, další fotografie jsou uvedeny v příloze práce.

Každá vyučovací hodina má svou úvodní část, ve které se objevuje motivace vhodná k tématu hodiny a činností, jimž se žáci budou ve dané vyučovací hodině věnovat. Další důležitou součástí jsou rozhovory, které jsou s žáky během hodin vedeny. Při těchto rozhovorech se snažím kladt žákům otázky, při kterých zjišťuji jejich znalosti a také jim předávám znalosti nové. Rozhovory vždy podpořím obrazovým materiálem a vždy žáky

nechávám, aby se k tématu vyjádřili v míře, kterou potřebují a nechávám žáky, aby i oni kladli otázky, které je k tématu napadají. Každý námět vyučovacích hodin se snažím podpořit díly textilních a dalších umělců, kteří se zabývali podobnou technikou či stylem práce. I v tomto případě nechávám žáky dílo pečlivě prohlédnout, prozkoumat techniku a poté okomentovat a vyjádřit svůj názor, vždy také krátce přiblížím autora daného díla. Na konci vyučovacích hodin je prostor pro hodnocení práce žáků učitelem, ale především hodnocení hodiny ze strany žáků, tedy zjištění, jak byla pro žáky hodina přínosná a zda se naplnily cíle hodiny.

6.1 Příprava č. 1 – Seznamujeme s textilem

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Seznamujeme se s textilem

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min

Organizační forma: hromadné vyučování

Počet žáků: 22.

Cíle: Žáci se seznámí s materiálem bavlna, vlastnostmi bavlny její měkkostí, pevností, a pomocí provázku bavlny vytvoří obraz. Pomocí techniky frotáž vytvoří otisk tohoto obrazu. Žáci prezentují, jaký obraz vytvořili. Při práci s vláknem rozvíjí smyslovou citlivost pomocí prvků vizuálně obrazného vyjádření – linie, tvary, jejich kombinace a proměny v ploše. Dále uplatňují subjektivitu – vyjádření fantazie a představ a ověřování komunikačních účinků – osobní postoj v komunikaci – odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření.

Materiální didaktické pomůcky: Pro tuto práci budeme potřebovat různě barevná klubka bavlny, košíček na klubka, provázky o délce 1 metr pro každého žáka, lepidlo, nůžky, tvrdý papír A4. Na techniku frotáž budeme potřebovat měkký papír A4 a pastelku nebo voskovku.

Použité techniky: kresba bavlnou, frotáž.

Motivace: *Dnes mám pro vás na začátek hodiny malou hádanku. Mám zde sebou tento košíček, ve kterém je něco schované. Budu košíček pomalu odkrývat a vy zkuste hádat. Poradím vám, že to není jen jedna věc, ale jich více. Každá má jinou barvu a dnes s tím v hodině výtvarné výchovy budeme pracovat.*

Ano! Výborně jsou to klubka bavlny. Ale nejsou jen tak ledajaká klubka. Tyto klubka jsou kouzelná a když jim trošku pomůžete tak dokáží namalovat i obrázek!

Seznámení s bavlnou: žáky necháme, aby se bavlnou důkladně seznámili a zaměřili se na její vlastnosti. Jako první zvolíme hru, kde žáci tvoří s klubkem obrazec. Poté, si každý klubko prohlédne zblízka a seznámí se s ním pohmatem a pohledem a hledá tak vlastnosti klubka bavlny. *Utvořte kruh, jednomu z Vás hodím klubko, ten se pevně chytne jeho části a hodí klubko dalšímu, dokud se nebudou všichni držet klubka. Poté opatrně položíme bavlnu na zem a podíváme se, jaký se nám podařilo vytvořit obrazec.* Již po této aktivitě žáci hledají obrazce, které nám klubko vytvořilo. Poté pokračujeme s poznáváním klubka. *Každému z vás*

nyní rozdám část klubka. Vyzkoušejte si, jak je klubko pevné, pořádně si ho prohlédněte, vyzkoušejte jeho pružnost, odmotejte kousek klubka a zkuste jej provléct mezi prsty, kroutit, splétat. Vyzkoušejte, co vše tento kouzelný provázek dokáže.

Pracovní postup: Ještě před samotnou prací, budou žáci pracovat s provázkem, různě jej mačkat, mávat sním a různě jej točit a splétat. V samotné práci budou žáci nejprve několikrát spouštět provázek na papír, aby poznali, jak se provázek chová. Poté natrou celý provázek lepidlem. Pro tuto činnost žáci použijí stejný papír jako na ten, na který budou provázek stáčet. Nakonec již natřený provázek pustí z výšky na papír a ten vytvoří obrazec. Každý z žáků si poté prohlédne svůj obrazec a bude v něm hledat, co mu připomíná a poté obrazec dalšími kousky provázků dozdobí. Obrázky budou mokré od lepidla, a proto je žáci nechají na chvíli zaschnout, aby s ním mohli dále pracovat. Tento prostor využijeme k rozhovoru s žáky.

Rozhovor: Žáci si prošli seznámením s provázkem a klubkem bavlny, následuje tedy rozhovor o tom, jaké poznatky žáci zjistili. Tento rozhovor bude realizován v kruhu na koberci. Žáci zde budou mít také za úkol zjistit, zda má nějaký spolužák na sobě oblečení, které je vyrobené z bavlny. Celý rozhovor bude podpořen fotografiemi. Po rozhovoru se žáci vrátili zpět do lavic a nachystali si voskovky, nebo pastelky.

- *Jak se ti s tímto materiálem pracovalo?*
- *Už si někdy s bavlnou pracoval?*
- *Co jsi při práci s bavlnou zjistil? Jaké vlastnosti měl provázek? Byl pevný, pružný, snadno se stáčel...?*
- *Jaký druh oblečení si myslíš, že se vyrábí z bavlny? Zde necháme žáky ať si ve dvojici prohlédnou své oblečení a zjistí, zda má někdo na sobě oblečení, které je vyrobeno z bavlny.*
- *Víš, jak se získává bavlna? Vlákno se získává z keře bavlnovníku. Je to tedy rostlinné vlákno.*
- *Znáš nějaká další vlákna, která se vyrábí z rostlin? Popřípadě rostliny, ze kterých vyrábíme vlákna? Zde můžeme žákům pomoci pohádkou o krtečkovi a kalhotách, zda si žáci vzpomenou, z jaké rostliny si nechal krteček ušít kalhoty. Žáci přijdou na to, že se jednalo o len a jako další příklad můžeme uvést konopí.*
- *Víš, jaký je rozdíl mezi vlnou a bavlnou? Vlna se získává ze srsti zvířat, o vlně se budeme více bavit v další hodině.*

- V tomto rozhovoru se společně pobavíme o technice frotáž, zda ji žáci znají a vědí, jak se v této technice postupuje.

Frotáž: Po rozhovoru žáci dále pracovali s obrázkem technikou frotáž. Na již vyrobený obrázek, přiloží papír a začnou pastelkou přejíždět po povrchu. Obrázek se objeví na novém papíru.

Ukázka prací umělců: Žákům předložíme fotografie děl, na kterých jde vidět práce s vláknem, nebo jsou podobné dílům, která žákům vzniknou. U každého díla se chvíli zastavíme a povídáme si, co žáky na díle zaujalo, co jim dílo připomíná, zda se jim líbí. Stejně jako při rozhovoru necháme žáky, aby vyjadřovali svoje názory. Ritzi Jacobi – Floating Matter, Masakazu Kobayashi – Sound Collage N99, Space Ship 2000.

Ukázka prací žáků: Po skončení práce každý ukáže své dílo ostatním žákům a ti mohou hádat, jaké dílo kouzelný provázek s pomocí žáka vytvořil.

Hodnocení práce: V závěru hodiny s žáky provedeme krátkou reflexi. Bude nás zajímat, zda se žáci dozvěděli něco nového, jaká informace jim přišla nejzajímavější, zda jim samotná práce přišla zajímavá a zábavná. Nebude chybět ani pochvala za pěkně odvedenou práci.

Reflexe vyučovací hodiny

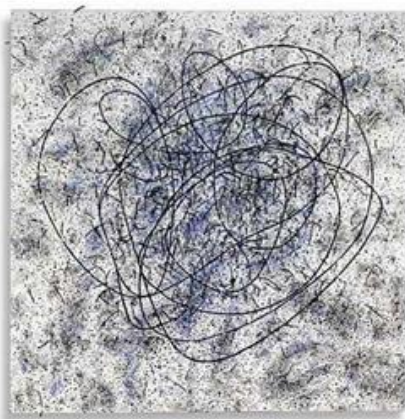
Většina žáků se setkala s prací s klubkem poprvé a o to bylo poznávání zajímavější. Žáci se s klubíčky pečlivě seznámili pohmatem i zrakem a byli schopni o klubíčku říct, jaké má podle nich vlastnosti (je hebké, měkké, pevné). Při rozhovoru o vlastnostech a práci s klubíčkem žáci odpovídali na otázky a často mluvili i sami v delších úsecích. Na žácích bylo vidět, že je práce s klubíčkem zaujala a chtějí o něm vyprávět. Již při prvním úkolu s klubíčkem – házení v kruhu se v žácích projevila jejich dětská fantazie, když jmenovali různé obrazce, který tímto úkolem zhotovili. Stáčení klubíčka bylo pro většinu žáků jednoduché a velmi snadno jej stočili na papír. I hledání toho, jaký obrazec jim provázek vytvořil, bylo velmi snadné. Poté žáci pomocí dalších kousků provázků dotvářeli svůj obrazec. Následovala technika frotáž, která byla pro žáky také úplně něčím novým a byli opravdu překvapeni, když se jim jejich obrazec ukázal i na papíře. Pro některé žáky bylo při této technice obtížnější uchopit voskovku tak, aby se jim obrázek ukazoval, ale nakonec tuto techniku zvládli všichni. V závěru hodiny žáci chodili před tabuli a ukazovali své obrazce. Ostatní žáci hádali, co by to mohlo být. Každý žák pak prozradil, jaký obrazec jim provázek vytvořil.

Obrázek 9 - Vlna⁷⁵

Obrázek 10 - Bavlna⁷⁶

Obrázek 11 - Ritzi Jacobi – Floating matter⁷⁷

Obrázek 12 - Masakazu Kobayashi –Sound Collage⁷⁸

---

⁷⁵ Kreativní dílna. *Adsamaritan.cz* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <http://www.adsamaritan.cz/ceseme-ovci-vlnu/>

⁷⁶ *Glammonde.cz* [online]. [cit. 2021-01- 8]. Dostupné z: <https://www.glamonde.cz/povleceni-z-egyptske-bavlny>

⁷⁷ Ritzi Jacobi. *Browngrotta* [online]. [cit. 2021-6-6]. Dostupné z: <http://www.browngrotta.com/Pages/jacobi.php>

⁷⁸ Masakazu Kobayashi. *Artsy.net* [online]. 2021 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z:

<https://www.artsy.net/artwork/masakazu-kobayashi-sound-collage-n99>

6.2 Příprava č. 2 – Učíme se tkát

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Učíme se tkát.

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min.

Organizační forma: hromadné vyučování.

Počet žáků: 22.

Cíle: Žáci si seznámí s materiálem vlnou a porovnají ji s již známým materiálem bavlnou. Dále se seznámí s technikou tkaní a vytvoří čelenku pomocí slámek a vlny. Žáci při této práci rozvíjí oblast smyslové citlivosti – prvky vizuálně obrazného vyjádření – barevné kvality, textury – jejich jednoduché vztahy, reflexe a vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly – vyjádření podnětů hmatových a vizuálních, dále uplatňování subjektivity ve vyjádření fantazie a představ – manipulace s objekty, přístupy k vizuálně obrazným vyjádření – vnímání vizuální a haptické, motivace hmatovým smyslem

Materiální didaktické pomůcky: klubka vlny různé barvy, menší klubka pro každého žáka, 4 kusy slámký s otvory na jednom konci na žáka (otvory připravíme předem pomocí nahřáté jehly), menší klubka bavlny (žáci tkají z vlny i bavlny – dle jejich výběru). Pro papírové tkaní budeme potřebovat 10 proužků barevného papíru, měkký papír A5 a lepidlo.

Použité techniky: Tkaní.

Propojení s mezipředmětovými vztahy: Masopust – V tomto týdnu žáci budou probírat téma Masopustu, a proto si společně s žáky i při této hodině téma Masopustu přiblížíme, protože technika tkaní a výroby masek je tomuto tématu blízká.

Úvodní část: V úvodní části povedeme s žáky rozhovor. V minulé hodině jsme probírali bavlnu, kterou se budeme zabývat i dnes a přidáme k tomu i vlnu. Rozhovor vedeme v kruhu na koberci a k dispozici máme klubíčka vlny a bavlny, které budeme později porovnávat.

- *V minulé hodině jsme se společně bavili o bavlně. Vzpomenete si, jak se získává bavlna? Jaké má vlastnosti?*
- *A kdo si vzpomíná, o jakém materiálu se budeme bavit dnes? V minulé hodině jsme se o ni také bavili, ale to hlavní nás čeká dnes. Ano je to vlna.*

- *Víte, jak se získává vlna? Z jakých zvířat se vlna získává?* Žáci si jistě vzpomenou na ovci, společně se pokusíme přijít i na další zvířata (koza, lama)
- *Znáte ještě nějaké jiné zvíře, díky kterému máme další textilní materiál?* Bourec morušový – hedvábí.
- *Nyní vám pošlu klubíčka vlna a zkuste přijít na to, jaké má vlna vlastnosti.*
- *Jaké vlastnosti má vlna? Jak se liší od bavlny? Které se vám víc líbí?* Žáci se seznamují s klubky bavlny i vlny a snaží se je porovnávat.
- *Máte na sobě někdo oblečení vyrobené z vlny?*

Seznámení s tkaním: Žáky s tkaním seznámíme pomocí hádanky – ukážeme jim tkalcovský stav a žáci hádají k čemu slouží. Poté žákům ukazujeme další obrázky tkalcovských stavů, domácí tkalcovské stavy, dětské stavy. U ukázek fotografií žákům vyprávíme o technice tkaní: *Tkaní je způsob vytváření tkaniny. Je to způsob, který známe již dlouho, je velmi rozšířený. Dříve lidé tkali doma a vytvářeli si nejrůznější tkaniny. Tkalo se na tkalcovském stavu, který se postupem času stále více zlepšoval. Vymýšleli senové technologie a postupy a tkaní se zdokonalovalo.* Poté zhlédneme video, které žákům ještě více přiblíží tkaní na tkalcovském stavu: <https://www.youtube.com/watch?v=x0-GYHFA6cI&t=25s>

Ukázka prací umělců: Žákům ukážeme fotografie tkaných děl českých i zahraničních umělců, kteří se tkaním zabývali. Žáky necháme se k dílům vyjádřit a okomentovat je – jak na ně díla působí, co si myslí, že díla představují. Díla: Magdalena Abakanowicz – Abakan, Olga de Amaral – Paisaje de calicanto, Jan Hladík – Setkání nesetkání, Shiela Hicks – Chaines et trames interchaenables (ukazujeme jako poslední, podobné dílo budeme vyrábět z papíru).

První tkaní – z papíru: Nejprve si tkaní krátce vyzkoušíme pomocí proužků papíru. Papír lépe drží tvar, použijeme širší pásy a žáci tak lépe pochopí systém tkaní. Žáci mají nachystané 4 kusy papírových proužků, které nalepí vodorovně, těsně vedle sebe na připravený papír, lepí jen první 1 centimetr, abychom s proužkem mohli dále hýbat. Další proužek nalepíme svisle, lepíme jen první 1 cm, začínáme u kraje levé strany. Dále proužek papíru proplétáme vždy pod a nad dalším proužkem až ke konci papíru. Další proužek lepíme z pravé strany, opět přilepíme na začátku (1 centimetr) a proplétáme, vracíme na levou stranu. Pokaždé, když skončíme na konci pravé strany nad proužkem, začínáme na stejné straně pod proužkem. Proužky papíru mají stejnou barvu, jako klubka vlny a bavlny, které si žáci vybrali pro tkaní.

Tkaní na slámkách: Žáci mají nachystané slámky s otvory, trochu většími než nejšířší materiál, který budou provlékat. Otvorem ve slámce provlečeme vlnu v délce, kterou potřebujeme na čelenku. Vlnu provlečeme dvojité, na konci provlečené vlny uděláme suk. Na první slámce uděláme suk a provlékáme kolem dalších brček stylem pod a nad. Pokud chceme vyměnit barvu vlny uděláme suk na první nebo poslední slámce a pokračujeme navázáním suku další vlny. Materiál posouváme po slámkách na vlákno vlny do požadované délky. Čelenku ukončíme sukem na poslední slámce a svážeme oba konce dohromady.

Hodnocení vyučovací hodiny: Společně zhodnotíme práci pomocí rozhovoru. S žáky probíráme, zda se dozvěděli něco nového a zajímavého. Co se dozvěděli o technice tkaní, zda jim přišla tato technika složitá, zda technice porozuměli a rádi by si ji někdy vyzkoušeli znovu.

Reflexe vyučovací hodiny:

V úvodu hodiny se žáci seznamovali s klubkem vlny, tak aby byli schopni říct, jaké má klubko vlastnosti. Poté porovnávali klubka vlny a bavlny, a získali povědomí o tom, jaké vlastnosti mají tyto materiály po stránce vizuální a hmatové. Techniku tkaní žáci neznali, proto pro ně bylo těžké poznat tkalcovský stav na fotografii. Pro seznámení s technikou jsem zvolila video, na kterém je tato technika srozumitelně popsána a stala se tak žákům jasnější. Nejprve si žáci vyzkoušeli tkaní z papíru. Technika pro ně byla složitější na pochopení, ale po vyzkoušení s proužky papíru většina žáků pochopila, jakou metodou budeme pracovat. Již při tkaní z papíru si žáci volili takové barvy, aby odpovídaly barvám, ze kterých budou opravdu tkát a toto papírové tkaní sloužilo jako předloha pro další tkaní. Tkaní na slámkách pak bylo pro žáky jednodušší. Problémy nastávaly v podobě zakončení a znovu začínání dalších barev, protože žákům dělaly problémy uzly a často tak potřebovali pomoc učitele. Problémem bylo, že jsem žáky nechala tkát z více barev a neustále jsem musela navazovat nové barvy. Tkaní čelenky zabralo poměrně hodně času, proto jsme místo čelenek tvořili kratší náramky, i přesto někteří žáci celou práci nestihli. S žáky jsme provedli hodnocení a vzhledem k tomu, že všichni žáci pochopili systém, jakým se na slámkách tká domluvili jsme se, že si práci dodělají doma.

Obrázek 13 -Tkalcovský stav 1⁷⁹

Obrázek 14 - Tkalcovský stav 2⁸⁰

Obrázek 15 - Dětský tkalcovský stav⁸¹

---

⁷⁹ Tkaní na tkalcovském stavu. *Nasehobby.cz* [online]. 2019 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.nasehobby.cz/tkani-na-tkalcovskem-stavu/>

⁸⁰ Tkalcovský stav. *Orlicky.denik.cz* [online]. 2020 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/kultura_region/v-muzeu-ozil-historicky-cenny-tkalcovsky-stav-20200610.html

⁸¹ Dřevěné hračky – tkalcovský stav. *Dvedeti.cz* [online]. 2021 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.dvedeti.cz/drevene-hracky-tkalcovsky-stav-deluxe>

Obrázek 16 - Magdalena Abakanowicz – Abakan⁸²

Obrázek 17 - Sheila Hicks – Chaine et trame interchangeable⁸³

---

⁸² Magdalena Abakanowicz. *Abakanowicz.art.pl* [online]. Varšava, 2006 [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <http://www.abakanowicz.art.pl/abakans/RedAbakan+Ma.php.html>

⁸³ Arts entertainment: Sheila Hicks. *Dallas Museum* [online]. 2019 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.dallasnews.com/arts-entertainment/visual-arts/2019/05/11/dallas-museum-of-art-could-snap-another-sheila-hicks-piece-for-its-collection/>

6.3 Příprava č. 3 – Malujeme textilem

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Malujeme textilem.

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min.

Organizační forma: hromadné vyučování.

Počet žáků: 20.

Cíle: Žáci se v této hodině seznámí s různými typy materiálů a jejich strukturou. Žáci prací rozvíjejí oblast smyslové citlivosti – prvky vizuálně obrazného vyjádření – textury a jejich jednoduché vztahy, reflexe a vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly – vizuálně obrazná vyjádření hmatových podnětů, dále v oblasti uplatňování subjektivity – typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení a výběr, přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – motivace hmatovým smyslem a v oblasti ověřování komunikačních účinků – komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – komunikace se spolužáky

Materiální didaktické pomůcky: různé textilie – krajka, bavlna, různé tvary a struktury ručníků, povlečení, tričko, teplákovina, šustřákovina, imitace kožešiny, punčochy, svetr. Na barvení kousků textilu pak použijeme temperové barvy, štětce, kelímek s vodou a tvrdý papír velikosti A4. Všechny druhy textilie máme k dispozici alespoň po 10 kusech, aby si žáci mohli vybrat. Každý žák si otiskne nejméně 4 různé kusy textilie.

Použité techniky: otisk předmětů, tisk z výšky.

Propojení s mezipředmětovými vztahy: Den země – V týdnu, kdy jsem s žáky realizovali tuto hodinu probíhal ve škole i Den Země, a proto jsme tuto práci propojili i s tématem třídění a využití starého textilu, jak s obnošeným textilem zacházet a proč vlastně třídít.

Úvodní část: Tuto hodinu zahájíme poznávací hádankou mimo lavice. Žáci utvoří řadu před tabulí a každý zavře oči. Postupně žákům posílám různé textilní materiály, aby se s nimi seznámili a zkusili popřemýšlet, kde by se mohli s těmito materiály setkat a zda by je zkusili pojmenovat. Poté vedeme s žáky rozhovor, o tom, zda jim poznávání materiálu přišlo složité, zda někdy cítili, že si opravdu neví rady, nebo naopak jim bylo hned jasné, jaký materiál mají v ruce, kde se s ním setkali a uměli ho pojmenovat. Žáky upozorníme, že při této hádance jsme si mohli všimnout, že každý materiál má jinou strukturu a na dotek je jiný.

Výběr materiálů: Před tabulí vysypeme různé kousky látek v dostatečném množství pro všechny žáky, v případě nutnosti doplňujeme látky, které jsou již vybrané. Žáci chodí po menších skupinách k tabuli a každý si vybere 4 různé kusy látky.

Vlastní tvorba: Každá kousek natřeme temperovou barvou. Barva by neměla být moc vodová, ale ani moc hustá – žáci si musí konzistenci vyzkoušet. Látky natřeme vždy jen kousek a otiskneme na papír. Na jedné látce vyzkoušíme několik barev a otiskujeme několikrát – každá struktura jde v různých barvách vidět lépe, nebo hůře, a proto zkusíme vícekrát. Pokud nám na papíře zbude prostor a část materiálu, který není nabarvený, přilepíme tento vzor k otiskům. Na papíru tak budeme mít materiál, který jsme otiskovali a rovněž jeho otisk.

Rozhovor: Po dokončení práce s žáky vedeme rozhovor o strukturách látky: *Jaké struktury látek vám otisk prozradil? Jaká struktura vás nejvíce zaujala? Dokážete popsat, jak struktury vypadají? Jaké tvary v nich můžeme najít?* Žáky vedeme k tomu, že látky jsou různé mají i různé určení – žáků se zeptáme, zda by byli schopni látku popsat, zda jim byla příjemná a z jakého oblečení látka může být, nebo na jaké oblečení by právě tuto látku použili.

Recyklace: S žáky opět vedeme rozhovor, nyní se soustředíme na téma recyklace. Při práci jsme využili starší kousky oblečení, nebo oblečení, které je nám malé, popřípadě z části poničené, či jej z jiného důvodu již nenosíme. *Napadá vás nějaký další způsob, jak využít věci, které už na běžné nošení již nepoužijeme?* Žáků se také ptáme, jak doma zachází se starým oblečením, zda doma vyrábí nějaké předměty či dekorace z textilu. A poté přejdeme na otázky recyklace – proč si myslí, že by se měl textil recyklovat? Využijeme web a ukážeme žákům, jak je možné textil zpracovávat: [https://www.recyklujemetextil.cz/proc-recyklovat#prettyPhoto\[gal3\]/5/](https://www.recyklujemetextil.cz/proc-recyklovat#prettyPhoto[gal3]/5/)

Seznámíme je také s kontejnery na textil, jejich funkcí a jak do nich oblečení ukládat: [https://www.recyklujemetextil.cz/proc-recyklovat#prettyPhoto\[gal2\]/1/](https://www.recyklujemetextil.cz/proc-recyklovat#prettyPhoto[gal2]/1/)

Žáky vedeme k poznání, že textil se v současné době příliš netřídí a velké množství končí nevyužitě na skládkách. Jedná se tedy podobný problém jako v případě netříděného plastu, nebo sklo. Oděvy, které již nenosíme můžeme dávat do kontejnerů určených pro textil. Oděvy, jež je možné ještě nosit, dostanou lidé, kteří jej potřebují. Ostatní oděvy se dále zpracovávají a najdou tak své využití.

Ukázka děl umělců: V návaznosti na recyklaci žákům přiblížíme také výtvarné umění, které se zabývá zpracováváním odpadového oblečení a přiblížíme hnutí Arte Povera. Ukázka prací: Jannis Kounellis – Untitled, Marisa Merz – Untitled, Untitled (Little shoe).

Reflexe vyučovací hodiny:

V této hodině bylo na žácích značně vidět, že s textilním materiálem pracují poprvé. Již při poznávací hře měli někteří problém poznat o jakou část oblečení se jedná, a tak ostatní žáci pomáhali různými návodnými nápovědami. Možnost osahat si a uhádnout materiál poslepu měl každý žák, tak aby si vyzkoušeli, že to opravdu není úplně jednoduché. Především ale bylo znát jejich nadšení z práce s textilem. I přesto že jsme pro práci zvolili papír o velikosti A4, žáci se snažili vyzkoušet si otisknout co největší množství látek a zaplnit téměř celý papír, přičemž již nezbyl čas pro dokreslení celého obrázku. Ze začátku některým žákům chvíli trvalo, než přišli na to, jaké množství barvy použít, aby se jim sktruktura látky dobře otiskl. Někteří žáci zkoušeli různé barevné kombinace pro zvýrazněný struktury. Při rozhoru s žáky jsme zjistili, že nejčastěji se jim ukázala sktruktura v podobě „čárek a proužků“ a pohovořili jsme o tom, jak tato struktura vzniká. Při rozhovoru o recyklaci jsme zjistili, že většina žáků daruje své oblečení, ze kterého vyrostli, mladším dětem, nebo je dává do kontejnerů k tomu určených. Jak se starším textilem zacházet většina žáků věděla. Nevěděli však co se s textilem stane po vyhození do kontejneru a většinu žáků překvapilo množství tohoto odpadu končícího na skládkách. Většinu žáků také nenapadlo, že existuje umění, které je tvořeno právě z odpadového textilu. Po skončení vyučovací hodiny si žáci chodili pro zbytkový materiál a chtěli si kousky různých materiálů odnášet domů a dále z něj tvořit.

Obrázek 18 - Jannis Kounellis – Untitled⁸⁴

Obrázek 19 - Marisa Merz – Untitled (Little shoe)⁸⁵

---

⁸⁴ Arte Povera. *Tate* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/arte-povera>

⁸⁵ Art works. *Tate* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/merz-untitled-little-shoe-t13029>

6.4 Příprava č. 4 – Pohádkové postavičky

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Pohádkové postavičky.

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min.

Počet žáků: 20.

Organizační forma: hromadné vyučování.

Cíle: Žáci vytvoří pohádkovou postavičku z ponožky a zahrají s postavičkou pohádku. V této práci žáci rozvíjí oblast smyslové citlivosti – prvky vizuálně obrazného vyjádření – linie, tvary, uspořádání objektů do celků na základě jejich velikosti a postavení. Dále rozvíjí vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly – vizuálně obrazná vyjádření prvků hmatových a sluchových. V této práci žáci také uplatňují subjektivitu – prostředky pro vyjádření představ a fantazie, vybírají prvky vizuálně obrazných vyjádření a ověřují zde komunikační účinky – interpretují obrazná vyjádření.

Materiální didaktické pomůcky: pohádka O princezně a strašidlu viz příloha č. 5, 1 kus ponožka na žáka – čím barevnější ponožka, tím pestřejší postavička, výplň postavičky (dostupný materiál pro žáky – duté vlákno, lněné semínko, rýže, oves, ječmen, čočka), provázky bavlny a vlny, zbytky textilu, bambulka, lepidlo, nůžky.

Použité techniky: látkové loutky.

Úvodní část: Žáky motivujeme pohádkou O princezně viz příloha č. 4 a strašidlu. V pohádce se vyskytují postavičky, které mají jména jako princezna Bavlnka, strašidlo Ponožkáč nebo království za třemi nitkami a třemi jehlicemi. Jedná se tedy o jména spojená s textilem a mohou tak žákům pomoc představit si jednotlivé postavy. Po přečtení pohádky, si zopakujeme všechny postavy a jejich jména a necháme žáky přemýšlet o tom, jak by asi tyto postavy mohly vypadat. Žákům klademe otázky: *Jak se jmenovaly postavy, které byly v pohádce? Vyberte si jednu postavu, kterou budete vyrábět. Představte si, jak by tato postava měla vypadat.*

Výroba postavičky: Nejprve ponožku vycpeme lněným semínkem, dutým vláknem, rýží, čočkou, nebo ovšem, záleží na materiálu každého žáka. Ponožku vycpeme do velikosti postavičky cca 2/3 ponožky tak, aby byl dostatek místa pro hlavičku a tělo. Poté ponožku svážeme pomocí bavlny. Zbytek ponožky, si každý žák ustříhne do vlastní délky podle

charakteristiky postavičky. Dále vycpanou ponožku ve 2/3 opět svážeme provázkem a vznikne tak hlava a tělo. Nakonec dozdobíme postavičku, podle představy každého žáka. Žáci dostanou kousky bavlny, takové barvy, dle vlastní volby a tvoří postavičce vlasy, trásně, plášť, nebo princezně přivázat mašli kolem pasu, udělat sukni, či strašidlu hábit. Dále dostane každý žák kousek látky, opět dle vlastního výběru, ze které si vystříhne ústa, nos a oči. Žáci mohou nalepit bambulku jako nos, či místo očí látkových použít oči nalepovací.

Divadlo: Žákům nejprve představíme loutkové divadlo a co vlastně loutkové divadlo je: *Loutkové divadlo, je divadlo, jehož základem je loutka, která ožívá pomocí loutkoherce. Nejčastěji existují loutková divadla, která jezdí do škol, nebo ukazují svá vystoupení ve městech a obcích.* Dále s žáky vedeme rozhovor, zda již někdy loutkové divadlo viděli, nebo se s ním setkali například ve škole, nebo na jiném místě. Dále se žáků ptáme, zda již někdy setkali s loutkou, se kterou se divadlo hraje, popřípadě, zda ji alespoň viděli a zda si vzpomenou na nějakou známou loutku.

Ukázka děl umělců: Při rozhovoru a loutkách a loutkovém divadle žákům představíme i díla umělců, kteří se výrobou loutek zabývali. Jako první představíme dílo Medvídci od umělkyně *Věry Boudníkové – Špánové*. Tyto postavičky se nejvíce podobají našim výtvorům. Dále představíme tyto autory a jejich díla: *Miloš Kirchner a Josef Skupa – Spejbl a Hurvíněk*. Předpokládáme, že Spejbla a Hurvínka bude většina žáků znát a můžeme toho využít k dalšímu rozhovoru na toto téma – kde mohli tyto loutky vidět a necháme žáky díla okomentovat – jak na ně působí, které se jim líbí a proč.

Vlastní loutkové divadlo: K závěru hodiny, můžeme vyzkoušet s žáky pohádku pomocí loutek zinscenovat. Žákům přečteme různé pasáže pohádky a tyto pasáže, se žáci budou snažit zahrát. S žáky se přesuneme na koberec, kde tato akce bude probíhat. Pomocí lavice můžeme vytvořit podložku pro loutkové divadlo a pomocí látky oponu.

Hodnocení hodiny: Při hodnocení hodiny se žáků nejdříve zeptáme, zda již někdy vyráběli něco podobného. Zda je napadlo, že mohou takto použít ponožku, která jim doma zůstala už jen jedna. Společně si zopakujeme, s jakými materiály jsme pracovali. A zda je napadá, jak jinak mohou se zbytky textilu pracovat (toto téma, jsme řešili již v minulé hodině, proto by tyto otázky neměly být pro žáka problém. Přesto se zeptáme, žáci mohou přijít s novými nápady). Dále se žáků zeptáme, zda si pamatují díla, která jim v dnešní hodině byla představena. A v neposlední řadě, zda se dozvěděli něco nového, jestli se něco nového naučili

a jak hodnotí svoji práci. Po hodnocení následuje úklid pracovního místa, který vzhledem k vycpávání a stříhání zabere pravděpodobně více času než obvykle.

Reflexe vyučovací hodiny:

V této hodině žáky velmi zaujala již samotná motivace, kdy při pohádce seděli velice tiše a poslouchali, co se v pohádce stane. Při představení dnešní práce bylo na žácích vidět, že se na tuto práci opravdu velmi těší. Při samotné výrobě loutky se žáci naučili rovněž spolupráci – při plnění ponožky materiálem i při jejím svazování si žáci vzájemně pomáhali a ponožky si přidržovali. Někteří žáci potřebovali pomoc při vázání uzlů, které jim stále činí velké potíže. Svoji kreativitu a fantazii žáci uplatňovali zejména při tvorbě doplňků loutky, vybírali různě barevné provázky bavlnky a pestré materiály k výrobě úst. Většině žáků, dělalo problém vystříhnout z kousku látky malá očka, a proto jsme zvolili nalepovací oči. Ústa vystříhli žáci bez větších problémů. Nos jsme vytvořili pomocí bambulek, někteří žáci si nos zvládli vystříhnout. Při rozhovoru o loutkovém divadle jsem zjistila, že většina žáků loutkové divadlo nezná a snažila jsem se jim tedy co nejvíce přiblížit, jak divadlo funguje a celý výklad jsem podpořila obrázky. Na vyzkoušení vlastního divadla již bohužel nezbyl čas, ale i přesto si myslím, že žáci byli z práce nadšeni.

Obrázek 20 - Věra Boudníková – Špánová - Medvídci⁸⁶

---

⁸⁶ Výstavy: Věra Boudníková - Špánová. *Imc.cas.cz* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.imc.cas.cz/cs/nase-akce/vystavy/vera-boudnikova-spanova-vyber-1999-2002>

Obrázek 21 - Spejbl a Hurvínek⁸⁷

---

⁸⁷ Hurvínek. *Hurvinek.eu* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://hurvinek.eu/>

6.5 Příprava č. 5 – Malujeme na textil

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Malujeme na textil.

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min.

Organizační forma: hromadné vyučování, skupinové vyučování.

Počet žáků: 20.

Cíle: Žáci se seznámí s pojmy tapisérie a gobelín, zhotoví vlastní tapisérii pomocí otiskování květin, kterou poté dozdobí barvami. V této práci žáci rozvíjí oblast smyslové citlivosti – prvky vizuálně obrazného vyjádření – barevné kvality, linie a tvary, proměny v ploše a uspořádání objektů do celků, dále v oblasti uplatňování subjektivity – prostředky pro vyjádření fantazie a představ, typy vizuálně obrazných vyjádření – výběr objektů a jejich rozlišení a v oblasti ověřování komunikačních účinků – komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření v komunikaci se spolužáky.

Materiální didaktické pomůcky: Na tuto práci budeme potřebovat 1 kus prostěradla, fixy na textil, temperové barvy, štětce, kelímky na vodu, fotografie jarních květin a stejný počet měkkých papírů velikosti A4 jako kolik budeme otiskovat květin. Po přesunu do přírody pak kamínky a různé rostliny. Pro rozdělení do skupin použijeme barevné provázky bavlny a vlny (5 barev po 4 provázcích).

Použité techniky: otisk přírodnin, tisk z výšky, land art.

Propojení s mezipředmětovými vztahy: V předchozích hodinách prvouky jsme s žáky probírali jarní květiny. Víme tedy, že žáci dokáží květiny pojmenovat a podle obrázků vyhledat v přírodě. Také jsme s žáky probírali, jak rostlina pomocí kořenů přivádí vodu a živiny až do květů a voda tak koluje v celé rostlině a také jsme hovořili o tom, že rostliny obsahují zelené barvivo a květy rostliny mají rovněž různou barvu a obsahují barviva.

Úvodní část: Úvodní část zahájíme ve třídě a poté se budeme přesouvat do venkovních prostor. S žáky se přivítáme a zopakujeme, co jsme společně již z textilu vytvořili. Znovu si probereme materiál vlnu a bavlnu a jejich rostlinný a živočišný původ. V úvodní části se žáci seznámí s pojmy tapisérie a gobelín. Popis podpoříme fotografií textilních umělců a jejich tapisérie. Žákům vysvětlíme, že tapisérie je tkaná a dříve mimo jiné

sloužila jako okrasný obraz. Utkat tapiserii by pro nás bylo velmi složité, ale společně si vyrobíme okrasné plátno, které můžeme zavěsit na zeď.

Ukázka: *Antonín Kybal – Návrh na textil, Renata Rozsivalová – Setkání země (s oblohou 2 - tyto díla s žáky opět rozebereme. (jak na žáky působí, zda je dokáží zhodnotit, co se jim na dílech líbí, jak by tato díla popsali).* Uvedeme krátké informace a autorech.

Rozdělení do skupin: S žáky se přesuneme do parku, který se nachází vedle základní školy. zde žáky rozdělíme do skupin pomocí barevných provázků bavlny. Provázků bavlny svážeme podle počtu žáků ve skupině v jeden konec, který chytíme a necháme žáky, aby přistoupili. Následně zavřeli oči a každý se chytl jednoho konce provázku. Poté pustíme konec, který drží učitel a necháme žáky, aby se rozdělili do skupin podle těchto svazků. Počet svazků je stejný jako počet skupin. Každé skupině rozdáme obrázky jarních květin, které budou vyhledávat v parku. Žáky upozorníme na to, aby žádné další květiny netrhali, protože mohou být chráněné a vymezíme si pravidla pro pohyb v parku.

Výroba plátna: Žáky necháme vyhledávat květiny a nachystáme prostěradlo, které rozprostřeme na pevném povrchu, popřípadě na lavičce. Každá skupina vyhledá alespoň tolik květin, kolik je ve skupině členů a jeden kámen. Každý člen ze skupiny obtiskne nejméně jednu květinu. Květiny budeme mít na prostěradle obtisknuté několikrát. Květinu přiložíme na prostěradlo, překryjeme papírem a poklepeme kamínkem tak aby květina pustila barvivo. Ke květinám žáci doplní jejich názvy pomocí fixů na textil a pomocí temperových barev domalují ozdobný okraj celé tapisérie.

Rozhovor: S žáky se nejprve bavíme o tom, jaké barvy se jim otiskly na plátně, jaká barva šla nejlépe vidět, nebo zda jim nějaká barva dělala problémy. Poté navážeme rozhovorem o různých technikách barvení textilu – využití techniky malování na textil si pojmenujeme – vyzkoušeli jsme si malbu fixem a malbu přírodninami, místo barev určených na textil jsme použili barvy temperové. V tomto bodě s žáky pohovoříme, zda již někdy barvili přírodními barvami, jaké barvy můžeme z přírodních materiálů získat a popřípadě zda a k čemu přírodní barviva využili. Poté se v rozhovoru s žáky bavíme o tom, zda znají nějaké další techniky malby na textil, popřípadě, zda už nějakou techniku někdy vyzkoušeli. Seznámíme zde žáky s pojmy batikování, malba odbarvovacími prostředky a malba dřívkem.

Instalace plátna: Celé plátno přeneseme zpět do třídy, kde ji společně s žáky instalujeme na nástěnku a splníme tak podobnou funkci jako u tapisérie, a to nástěnného textilního obrazu.

Hodnocení hodiny: Na konci hodiny s žáky provedeme krátké hodnocení pomocí rozhovoru. Žáků se zeptáme, zda si pamatují, co je to tapisérie a gobelín, zda si pamatují, jakými způsoby můžeme textil barvit, nebo na něj malovat. Zhodnotíme s žáky, co pro ně bylo nové, jak se jim při práci dařilo, zda se vyskytlo něco, co jim při práci dělalo problémy, dále co jim přišlo nejzajímavější, můžeme opět zmínit i díla umělců a jejich názvy s krátkým komentářem.

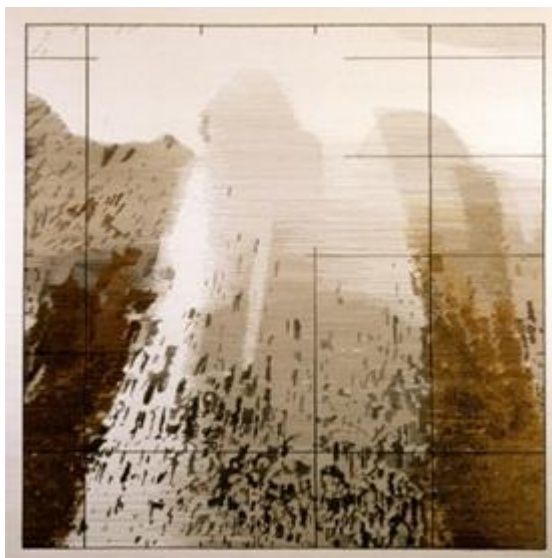
Reflexe vyučovací hodiny:

Tuto hodinu jsme zahájili ve třídě, kde žáci dostali pracovní list s květinami, které jsme si společně nejdříve představili a poté si žáci dopsali jejich názvy do pracovního listu a následně jsme se přesunuli do parku. Květiny z pracovního listu měli žáci za úkol posbírat, ale jejich nadšení bylo tak velké, že sbírali všechny květiny, které se jim líbily a bylo potřeba žáky usměrňovat. Po nasbírání květin, jsme našli v parku místo, kde jsme rozložili plátno a žáci začali otiskovat. Některým žákům dělalo zpočátku problém, přijít na intenzitu, kterou musí vyvinout, aby se jim květina správně obtiskla, později si ale všichni techniku osvojili. Žáci pracovali společně na jednom plátně a vyzkoušeli si i spolupráci, protože se museli u plátna střídat. Žáci byli rozděleni do skupin a každá skupina měla na plátně vyznačené místo, kde mohla pracovat. Vzhledem k tomu, že se nám zdálo plátno málo pestré, tak jsme vzali některé květiny do třídy, kde jsme je nabarvili barvami a na plátno otiskli. Dále jsme se s žáky zabývali technikou barvení rostlinami – žáci věděli, že rostlina má v sobě barvivo, které nám látku obarvilo. S použitím přírodních materiálů se setkalo jen velmi málo žáků, a tak jsme si další techniky popsali a přiblížili a zabývali jsem i blízkým tématem batikování textilního materiálu, což může být inspirací pro další práci žáků.

Obrázek 22 – Antonín Kybal – návrh na textil⁸⁸

Obrázek 23 - Renata Rozsívalová – Setkání země s oblohou 2⁸⁹

---

⁸⁸ Antonín Kybal. *Czechdesign.cz* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/antonin-kybal-v-litomicich>

⁸⁹ Abart. *Cs.isabart.org* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://cs.isabart.org/person/1208>

6.6 Příprava č. 6 – Módní návrháři

Vzdělávací oblast: Umění a kultura.

Téma hodiny: Módní návrháři.

Třída: 2.

Předmět: Výtvarná výchova.

Čas: 90 min.

Počet žáků: 20.

Cíle: Žáci ve skupinách vytvoří oděv. V této práci žáci rozvíjí oblast smyslové citlivosti – prvky vizuálně obrazného vyjádření – tvary, objemy, textury a jejich kombinace v prostoru a uspořádání objektů do celků, dále oblast uplatňování subjektivity – prostředky pro vyjádření fantazie, představ a osobních zkušeností – manipulace s objekty, typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich výběr a uplatnění a v oblasti ověřování komunikačních účinků, osobní postoj v komunikaci – odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření, komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – komunikace se spolužáky. Dále tato práce žákům napomáhá učit se práce ve skupině a rozvíjet komunikační schopnosti.

Organizační forma: skupinové vyučování.

Materiální didaktické pomůcky: Pro rozdělení do skupin budeme potřebovat 20 kousků různých textilních materiálů, které budou vždy po pěti kusech stejné. Na vytvoření oděvů budeme potřebovat kusy různého oblečení, nůžky, spínací špendlíky, klubka vlny a bavlny a lepidlo.

Použité techniky: textilní koláž, textilní aplikace, malba na textil – dle volby žáků.

Úvodní část: V úvodní části žáky seznámíme s tím, že toto bude naše poslední lekce a společně probere, co vše jsme již dokázali vytvořit a co vše jsme se naučili – začínali jsme od vlákna, které nám vytvořilo krásné obrázky, zjistili že vlákna máme rostlinná a živočišná, podle toho, jaký je jejich původ. Poté jsme se učili tkát a vyrobili jsme první nositelný kousek – čelenku. Zjistili jsme, že tkaní je prastará technika a tkanina vzniká na tkalcovském stavu. V další lekci jsme se pídili po struktuře tkaniny a seznámili se různými materiály, ze kterých se vyrábí různé oblečení. Z ponožky jsme dokázali vytvořit pohádkovou postavičku, a dokonce jsme si vyzkoušeli barvení tkaniny přírodním materiálem. Žáky motivujeme tím, že společně jsme toho vyzkoušeli mnoho a máme dostatek zkušeností, abychom se posunuli na nejvyšší příčku a dokázali vytvořit vlastní módní oděv a mohli se z nás stát módní návrháři.

Rozhovor: S žáky se budeme bavit o módním návrhářství, rozhovor podpoříme fotografiemi. *Víte, kdo je to módní návrhář? Čím se zabývá? Znáte nějakého módního návrháře? Kdo často nosí oděvy, které módní návrháři vytvoří? Kde tyto oděvy můžeme vidět? Můžeme si oděvy, který vyrobí slavný módní návrhář koupit?*

Ukázka prací módních návrhářů: *Blanka Matragi – Elements, Beata Rajská – Generálové a klauni, kolekce pro ženy 2020, Cristian Dior – kolekce jaro, léto 2021, Miuccia Prada – kolekce Better together.* Žákům předvede ukázky těchto modelů a s žáky diskutujeme o tom, jaký mají názor na tyto modely, zda se jim líbí, zda by si je oblékli, zda někdy potkali někoho podobně oblečeného. Vedeme rozhovor s žáky o tom, že Matragi a Rajská jsou české designérky, Dior a Prada zahraniční a tyto značky jsou velmi známé. Zakladatel značky Dior již nežije, ale i nadále se vyrábí oděvy, doplňky a parfémů této značky.

Pracovní postup: Žáci budou pracovat ve skupinách, kdy si každá skupina vybere jednoho dobrovolníka, který bude modelem. Tomuto dobrovolníkovi žáci vytvoří pěkné módní oblečení, které poté předvedou na módní přehlídce. *Módní přehlídka proběhne na konci vašeho návrhářství a na ní předvedete své modely, proto si na nich dejte opravdu záležet. Společně vybereme nejhezčí model přehlídky.* Oděvy žáci vytvoří z různých textilií, které mají k dispozici. Všechny textilie, které mají mohou různě stříhat, trhat, malovat na ně, vytvářet třásně, bambulky, připevňovat mohou pomocí spínacích špendlíků, nebo oděvy svazovat. Žáci mohou vytvářet také na různé doplňky.

Vytvoření prostoru: Ve třídě uspořádáme lavice tak, aby vznikla čtyři pracovní místa pro každou skupinu. Lavice poskládáme například podél učebny a vytvoříme tím i uličku pro módní přehlídku.

Rozdělení do skupin: Žáky rozdělíme do skupin, tak že každému žákovi rozdáme kousek textilu a žáci, kteří mají stejný kousek textilu pracují společně. Vytvoříme čtyři skupiny po pěti žácích. Poté žáky necháme samostatně pracovat.

Módní přehlídka: Po dokončení práce žáků provedeme módní přehlídku. Můžeme se zhostit role moderátora a celou módní přehlídku okomentovat a dodat tak vytvořeným modelům nádech opravdové módní přehlídky.

Hodnocení hodiny: Po skončení módní přehlídky provede krátkou reflexi hodiny formou rozhovoru. Žáci zhodnotí, jak se jim pracovalo, zda byl tento úkol pro ně jednoduchý nebo složitý, popřípadě co jim dělalo největší problém. Zda si myslí, že vytvořit oděv je jednoduché nebo složité. Zda by se někdo chtěl stát módním návrhářem.

Reflexe vyučovací hodiny:

V úvodu hodiny jsme žákům ukázali několik oděvů, které vytvořili známý čeští i zahraniční návrháři a společně jsme modely okomentovali. Jako motivace bylo pro žáky to, že se mohou také stát módními návrháři a vytvořit si vlastní model. Nejdříve jsme žáky rozdělili do čtyř skupin po pěti žácích, později jsme ale zjistili, že jsou to početné skupiny a žáky jsme rozdělili do šesti skupin po třech až čtyřech žácích. Žáci se nejdříve šli podívat na dostupné materiály a později přemýšleli, jaký model by mohli z těchto materiálů utvořit. Později si žáci vzali své vybrané materiály, které mohli postupně doplňovat a začali ve skupinách tvořit. Některý žáci byli natolik tvořivý, že vyzkoušeli hned několik modelů a vybrali ten nejlepší. Překvapivé bylo, že tato činnost velice zaujala i chlapce, kteří se opravdu významně zapojili, často se stali i samotnými modely či hlavními organizátory skupiny. Dívky měly modely více propracované a často volily právě šaty a těšily se na módní přehlídku. Tu jsme provedli ke konci vyučovací hodiny, některé modely si žáci okomentovali sami – například určení modelu a popis, některé jsme s žáky okomentovali společně. Poté jsme hlasovali o nejhezčí model přehlídky, kde zvítězili rovnou tři modely se stejným ziskem bodů. Příliš času nám nezabralo ani uspořádání učebny, vzhledem k tomu, že všechny skupiny se při práci vlezly na koberec a zde se pak uskutečnila závěrečná přehlídka.

Obrázek 24 - Blanka Matragi – kolekce Elements⁹⁰

Obrázek 25 - Miuccia Prada – kolekce Better Together⁹¹

---

⁹⁰ Blanka Matragi. *Blankamatragi.eu* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://blankamatragi.eu/portfolio/elements/>

⁹¹ Elle. *Ellecanada.com* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.ellecanada.com/fashion/trends/better-together-miuccia-prada-and-raf-simons-are-designing-for-the-future-of-fashion>

Závěr

Cílem diplomové práce bylo přiblížit žákům možnost práce s textilem, přiblížit jim tento materiál, seznámit žáky s technikami, se kterými se doposud neseťkali a se kterými zatím nepracovali. Celá diplomová práce měla linii, ve které žáci začínali s textilním materiálem jako s vláknem, a to jak živočišným, tak rostlinným. Dále se seznámili se strukturou textilií. Dalším cílem bylo zaměřit se na práci s textilním materiálem a vrcholem činností bylo vytvoření modelu na úrovni módního návrháře. Žáci tak měli možnost si projít určitou transformací od pracovníků s vláknem až po návrháře. Činnosti byly strukturovány tak, aby rozvíjely co nejvíce stránek žakovy osobnosti, smyslové a estetické vnímání žáků, jejich fantazii a představivost a v neposlední řadě rozvíjet spolupráci žáků.

Domnívám se, že všechny vyučovací hodiny žáky zaujaly, a to bylo vidět i v jejich nadšení pro práci i z hotových výrobků, které si chtěli žáci odnášet domů, aby je mohli ukázat svým rodičům a prarodičům. Všichni žáci si také přinášeli veškeré pomůcky, které byly k výrobě výrobků potřebné. Osvojené poznatky o textilním materiálu dokázali žáci interpretovat a dále použít, a proto se domnívám, že jim porozuměli. Tyto poznatky jsme několikrát během všech vyučovacích hodin opakovali, aby si je žáci osvojili a obohatili tak své vědomosti i dovednosti. A dále jsem chtěla u žáků vzbudit zájem a práci s textilním materiálem, tak aby dokázali sami využít starší či obnošený textil, který mají k dispozici. Rovněž jsem je chtěla motivovat k tomu, aby zkoušeli různé výtvarné činnosti s tímto materiálem, které si vyhledají, nebo aby dále zkoušeli a prohlubovali činnosti, které jsme společně v rámci této diplomové práce zvládli. Z nadšení žáků, snahy zjistit informace a touze po textilním materiálu se domnívám, že žáci budou v této tvorbě pokračovat.

Žáky jsem také v průběhu vyučovacích hodin seznamovala s autory textilních a výtvarných děl. Toto jsem činila za účelem obohacení žáků o výtvarná díla, v době, kdy muzea a galerie jsou zavřena a žáci tak nemají možnost se s výtvarným uměním setkat. Cílem nebylo osvojení jmen autorů a děl, ale spíše pochopení díla, vytvoření si pozitivního vztahu k umění a vyzkoušení si vyjádřit názor na díla textilních autorů, což se žákům s přibývajícimi lekcemi více a více dařilo. Žáci získali povědomí o uměleckých dílech a dokázali interpretovat své názory na dílo, což je jistě základem estetické výchovy.

Veškeré vyučovací hodiny, hodnotím spíše kladně. Nejnáročnější byla hodina tkaní, která byla náročná jak z časového hlediska, tak z hlediska organizačního, kdy žáci potřebovali

nejvíce pomoci při práci. Ostatní vyučovací hodiny vyšly časově i organizačně velmi dobře a malé organizační nedokonalosti se daly vyřešit velmi rychle v průběhu hodiny.

Domnívám se tedy, že tato diplomová práce obohatila nejen žáky, ale také mě samotnou a pomohla mi získat další zajímavé a cenné informace v oblasti textilní tvorby, zpracování textilu a výtvarné práce s textilním materiálem. Vyzkoušela jsem si také další možnosti práce ve výtvarné výchově, které nebyly zaměřeny pouze na práci s papírem a barvami, ale využití jiných materiálů a práce mimo lavici či ve venkovním prostředí. Doufám, že předložená diplomová práce může být potvrzením toho, že výtvarná výchova nemusí být jen jednotvárná, ale může být pro žáky zajímavá a zábavná a zároveň jim může předat i spoustu užitečných a zajímavých informací. Také doufám, že se může stát, alespoň pro hrstku učitelů, zdrojem inspirace pro práci ve výtvarné výchově, či při práci s textilním materiálem.

7 Anotace

Jméno a příjmení:	Sabina Musilová
Katedra nebo ústav:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Dokoupilová
Rok obhajoby:	2021

Název závěrečné práce:	Realizace výtvarné řady v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ. Téma: Textil
Název závěrečné práce v angličtině:	Realization series of creative lesson for art education on the elementary school. Theme: Textile
Anotace závěrečné práce:	Tato diplomová práce je vytvořena jako výtvarná řada pro žáky 1. stupně a je zaměřena na seznámení žáků s textilním materiálem. V praktické části se zabývá různými technikami využití textilního materiálu ve výtvarné výchově a jsou zde detailně popsány jednotlivé vyučovací hodiny.
Klíčová slova:	Textilní materiál, výtvarná výchova, mladší školní věk, výtvarná řada
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – obrazový materiál k vyučovací hodině č.1 Příloha č. 2 – obrazový materiál k vyučovací hodině č.2 Příloha č. 3 – obrazový materiál k vyučovací hodině č.3 Příloha č. 4 – pohádka Příloha č. 5 – pracovní list Příloha č. 6 – obrazový materiál k vyučovací hodině č.6
Rozsah práce:	79 stran
Jazyk práce:	český

8 Seznam použité literatury

BREZINOVÁ, Alžbeta. *Textilné techniky*. Bratislava: Alfa, 1987. Urob si sám (Alfa).

BAUGH, Gail. *Encyklopedie textilních materiálů: [příručka módního návrháře]*. [Praha]: Slovart, c2012. ISBN 9788073916169.

HLADÍK, Vladimír, Zdeněk MIKLAS a Tomáš KOZEL. *Textilní materiály: učebnice pro 1. ročník středních průmyslových škol textilních, studijní obory 31-21-6 Přádelnictví, 31-22-6 Tkalcovství, 31-23-6 Pletařství a 31-24-6 Chemická technologie textilu*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1977. Řada textilní literatury

KYBAL, Antonín. *O textilním výtvarném projevu: [učebnice pro studijní obor výtvarné zpracování textilií a studijní zaměření modelářství a návrhářství oděvů]*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. Učebnice odborných a středních odborných škol.

MACHOLDOVÁ, Taťjana. *Batikujeme a malujeme na textil*. Praha: Grada, 2006. Šikovní ruce (Grada). ISBN 8024714671.

NEDVĚDOVÁ, Zdeňka a Iva ZATLOUKALOVÁ. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. Knížka pro každého (Rubico). ISBN 8085839466.

ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 8090226728.

SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-319-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 8024414694.

ŠPRYNC, Eduard a Jan FOLTÝN. *Nauka o textilním materiálu pro 1. a 2. ročník odborných učilišť a učňovských škol textilních oborů*. 2., přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1976. Řada literatury textilního průmyslu.

ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 9788024422824.

ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Textilní slovník: malý průvodce textilními pojmy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 9788024440033.

ŠTEIGLOVÁ, Taťána. *Česká textilní tvorba 2. poloviny 20. století*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 9788024446363.

TERŠL, Stanislav. *Abeceda textilu a odívání*. Praha: Noris, 1994. ISBN 8090090877.

Magdalena Abakanowicz [online]. Varšava, 2006 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <http://www.abakanowicz.art.pl/>

Olga de Amaral [online]. [cit. 2021-01-5]. Dostupné z: <https://olgadeamaral.art/>

Richard Saltoun Gallery [online]. London [cit. 2021-01-5]. Dostupné z: <https://www.richardsaltoun.com/artists/279-jagoda-buic/biography/>

RVP pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2017 [cit. 2021-6-5]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

Sheila Hicks [online]. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.sheilahicks.com/>

9 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Magdalena Abakanowicz – Červený Abakan	18
Obrázek 2 - Sheila Hicks – Lianes Indigo	19
Obrázek 3 - Olga de Amaral – Paisaje de calicanto	20
Obrázek 4 - Ritzi a Peter Jacobi – Small vertical relief.....	21
Obrázek 5 - Jannis Kounellis – Untitled.....	22
Obrázek 6 - Antonín Kybal – Dívka a smrt.....	23
Obrázek 7 - Jan Hladík – Setkání nesetkání	24
Obrázek 8 - Renata Rozsivalová – Hlubina tónů	26
Obrázek 9 - Vlna.....	40
Obrázek 10 - Bavlna	40
Obrázek 11 - Ritzi Jacobi – Floating matter.....	40
Obrázek 12 - Masakazu Kobayashi –Sound Collage	40
Obrázek 13 -Tkalcovský stav 1	46
Obrázek 14 - Tkalcovský stav 2	46
Obrázek 15 - Dětský tkalcovský stav	46
Obrázek 16 - Magdalena Abakanowitz – Abakan.....	47
Obrázek 17 - Sheila Hicks – Chaine et trame interchaenable	47
Obrázek 18 - Jannis Kounellis – Untitled.....	53
Obrázek 19 - Marisa Merz – Untitled (Little shoe)	53
Obrázek 20 - Věra Boudníková – Špánová - Medvídci.....	58
Obrázek 21 - Spejbl a Hurvínek	59
Obrázek 22 – Antonín Kybal – návrh na textil.....	65
Obrázek 23 - Renata Rozsivalová – Setkání země s oblohou 2	65
Obrázek 24 - Blanka Matragi – kolekce Elements	71
Obrázek 25 - Miuccia Prada – kolekce Better Together	71

10 Příloh

Příloha č. 1 – Další obrazové materiály použité ve vyučovací hodině č. 1

Masakuzu Kobayashi – Space ship ⁹²

---

⁹² Masakazu Kobayashi. *Browngrotta.com* [online]. 2020 [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <http://www.browngrotta.com/Pages/kobayashi.m.php>

Příloha č. 2 – Další obrazové materiály použité ve vyučovací hodině č. 2

Olga de Amaral - Paisaje de calicanto⁹³

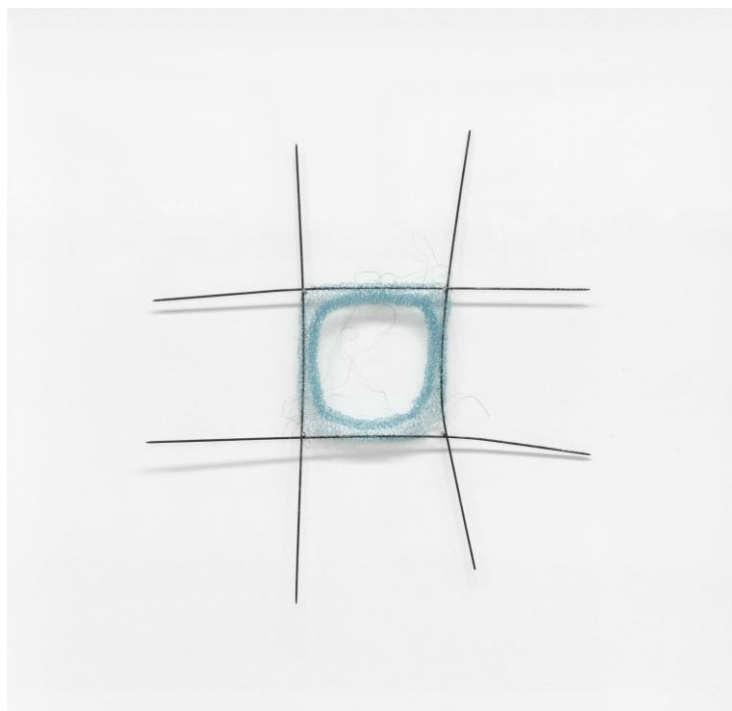
Jan Hladík – Setkání neseťkání⁹⁴

---

⁹³ Abart. *Cs.isabart.org* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://cs.isabart.org/person/1208>

⁹⁴ Setkání neseťkání. *Artlist* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/dila/setkani-neseťkani-7637/>

Příloha č. 3 – Další obrazový materiál použitý ve vyučovací hodině č. 3

Marisa Merz – Untitled ⁹⁵

---

⁹⁵ Tate: Merz - untitled. *Tate.org.uk* [online]. [cit. 2021-4-20]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/merz-untitled-t13031>

Pohádka o Princezně a strašidlu

Kdysi dávno, když byl svět ještě plný králů, princezen, strašidel a čarodějnic, bylo úplně normální, že se ze zámku ztratila princezna. Z vedlejších království se sjížděli princové, aby ji našli, zachránili a dostali ji za ženu i s půlkou království a žili šťastně až do smrti.

Tak tomu bylo i tehdy, v království za třemi nitkami a třemi jehlicemi, kdy se ze zámku ztratila princezna Bavlka. Uneslo ji strašidlo, které bydlelo v zámku v hlubokém lese, protože muselo splnit svou povinnost napsanou v pravidlech pro řádná strašidla, a to alespoň jednou v životě unést princeznu. Strašidlo to bylo prý docela hodné a jmenovalo se Ponožkáč. Princezna Bavlka byla moc ráda, protože se doma hrozně nudila, a představa strašidla a prince, který o ni bojuje, byla zábavná a vzrušující. Strašidlo ji provedlo po svém velkém zámku, ukázalo jí krásnou komnatu s obrovskou postelí a tisícem podušek, a potom také jídelnu, kde bylo na stole plno výborného jídla.

„Je tady pořád, takže můžeš jíst, co chceš, kolik chceš a kdy chceš. Ale pozor, abys neztloustla,“ poučilo Bavlku strašidlo.
„A co tady budu dělat?“ zajímalo princeznu.
„Budeš si se mnou hrát.“

A taky že jo. Princezna se strašidlem běhala celé dny po zámku, hráli na schovávanou a stavěli hrady z polštářů, večer si povídali pohádky a chodili spát do stejné postýlky. Jenže jednoho dne na brány zámku zaklepal udatný princ Vlňák, že prý si přijel pro princeznu. Ta se vyklonila z okna a když viděla, jak princ pyšně sedí na svém oři, zavrtěla hlavou.

„Ten se mi ale vůbec nelíbí. Nechci ho, radši tady zůstanu s tebou.“
A tak princ odjel s nepořízenou a jestli princezna ještě neumřela, tak se strašidlem na zámku stavějí polštářové hrady dodnes.⁹⁶

---

⁹⁶ O hodném strašidle a princezně Karolínce | Pohádkozem.cz (pohadkozem.cz) - upraveno

Příloha č. 5 – Pracovní list

Příloha č. 6 - Další obrazový materiál použitý ve vyučovací hodině č. 6

Modely Beaty Rajske

Modely z dílny Christian Dior